

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Fotografija

3

Filharmonijos 81-ojo koncertų sezono uždarymas

5

Pokalbis su teatro režisiere Uršule Bartoševičiute

9

Marina Abramovič Kaune

Kadras iš filmo „Penki, keturi, trys, du“ . 2021 m.

10

Apie kūrybą ir laisvę su taivaniečių menininke Chia-Yun Wu

11

Nauji filmai – „Žeme, stop“

12

Ukrainos kinas Lietuvoje

Gaston Rivero ir Tadas Girininkas operoje „Don Karlas“

M. ALEKSOS NUOTR.

Vėl turime Karalių „Don Karle“!

Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras vėl parodė Giuseppe's Verdi operą „Don Karlas“

JURATĖ KATINAITĖ

„Don Karlas“ – Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro istorijoje ypatinga opera. 1981 m. režisierės Nijolės Krotkutės režisuotas spektaklis – garsiojo teatro dailininko Liudo Truikio gulgės giesmė – dar gyvas kelių kartų atminty. Na, ir Vaclovo Daunoro įkūnytas karaliaus Pilypo II vaidmuo. Regis, Pilypo monologas žiūrovų atminty susiliejo su V. Daunoro tembru, o pačiam dainininkui tapo karjeros viršūne, „vizitine kortele“. O kur dar magiška Jono Aleksos batuta, Gražinos Apanavičiūtės Elizabetė, Nijolės Ambrazaitytės Eboli, Broniaus Tamašausko Don Karlas, Eugenijaus Vasilevskio Rodrigas!

Vėliau neprilygstamus L. Truikio scenovaizdžius užliejo Vladimiro Prudnikovo, Irenos Milkevičiūtės, Vytauto Juozapaičio, Inesos Linaburgytės ir kitų balsai. Naujojo šimtmečio pradžioje spektaklis tarsi nunyko, tačiau susizgribta, kad vizualiąją jo dalį reikia saugoti kaip nacionalinės scenografijos paminklą.

Retsykiais „Don Karlas“ ypatingomis progomis vėl sužibėdavo scenoje ir tai tapdavo išskirtiniu įvykiu. 2000 m. viename spektaklyje šio pastatymo senbuviai susitiko su Vakarų scenose jau įsitvirtinusių naujos kartos flagmanais Violeta Urmans – Eboli ir Sergejumi Larinu – Don Karlu. 2003 m. vėl parodytas spektaklis su į svečius atvykusiu buvusiu teatro solistu

Ghamu Grigorianu – Don Karlu bei Niujorko „Metropolitan Opera“ žvaigžde Simonu Estesu – Pilypu II. Kiekvienas „Don Karlo“ spektaklis nuo pat premjeros buvo išskirtinis, laukiamas publikos.

Susiruošiau parašyti keletą žodžių apie praėjusį savaitgalį rodytą naujojo 2016 m. pastatymo atgaivinimą su keletu debiutų, bet vis tiek klaidžioju po aną, jau istorinį spektaklį. Matyt, daugelis jį menančių žiūrovų jaučiasi panašiai. Kad ir kur, kad ir kokį „Don Karlą“ žiūrėtų, visada lygins su L. Truikio estetika ir ilgsis V. Daunoro balso. Bent man neteko matyti kito ryškaus „Don Karlo“ – visi nublankdavo prieš seną gerą mūsų šį. Tad kaip čia

NUKELTA Į 4 PSL.

Permainingas koncertas

Pianistės Goldos Vainberg-Tatz rečitalis Paliesiuje

ALDONA ELEONORA RADVILAITĖ

Gegužės 14-ąją, permainingų orų dieną, kai iš juodų debesų staiga imdavo pliaupti lietus, o jam liovusis netikėtai nušvisdavo saulė, į Paliesiaus dvarą pasiklausyti puikios muzikos suvažiavo žmonės iš visos Lietuvos. Skambino talentinga pianistė Golda Vainberg-Tatz, su kurios interpretacijomis jau yra susipažinę daugelis muzikos mėgėjų ir profesionalų. Anksčiau *lrt.lt* portalui pianistė pasakojo apie savo gyvenimą ir muziką: „Kai atvykstu į Vilnių bei Kamajus (ten su broliu ir tėvais leisdavome vasaras ir švėsdavome katalikų šventes) – jaučiuosi vėl patekusi į jaukią, šviesią vaikystę. Izraelyje prasidėjo mano paauglystė, brendimo metai, čia įgijau naujų gyvenimo įpročių, išpūdžių, draugų ir dėstytojų. Tai antroji mano Tėvynė. Amerikoje pragyvenau daugiausiai metų, bet kažkaip sunku ją pavadinti trečiąja Tėvyne, nors ten pagrindiniai mano darbai ir gyvenimas.“

Golda Vainberg-Tatz teigia, kad planuoti ateitį šiais laikais yra didelė prabanga. Ji tikisi, kad artimiausiu metu pavyks įgyvendinti keletą svarbių renginių. Pianistė dėsto, groja rečitalius Puerto Riko fortepiono festivalyje San Chuane, Tel Hai

(Izraelyje) veda fortepijono meistriškumo konkursus. Taip pat ji yra tarptautinio „Rosalyn Tureck Bach“ pianistų konkurso vadovė. Šiemet atrinkti 33, kaip ji sako, fantastiški jauni pianistai iš viso pasaulio. Konkurso pusfinalis vyks birželio mėnesį, finalas – liepos gale Niujorke. Rudenį G. Vainberg-Tatz planuoja koncertus su žinomu „Noŋs“ kvartetu Italijoje, Milano „Sala Verdi“, kur skambės Roberto Schumanno kūriniai.

Puikios akustikos „Pasagos“ salėje G. Vainberg-Tatz skambino solidžią, įvairią programą – Johanno Sebastiano Bacho, Ludwigo van Beethoveno, Maurice'o Ravelio ir Fryderyko Chopino kūrinius. Ryškiausią išpūdį man padarė energinga, temperamentinga ir labai kokybiška Bacho Sonatos d-moll (BWV 964) interpretacija. Stebino maksimali pianistės dėmesio koncentracija į sudėtingus polifonijos kodus, spyruokliuojanti ritmika, ryškūs muzikos nuotaikų kaitos vaizdiniai. Tai buvo labai įdomi pažintis su šiuo genialiu Bacho kūriniu.

Įtemptai, išraiškingai pianistė traktavo ir Beethoveno Sonatą D-dur, op. 28. Iki smulkmenų išanalizuotas tekstas, išgilinimas į jo prasmę, dėmesingumas – nepraleista nė menkiausia detalė. Gal tik norėjosi kiek lėtesnio, prasmingesnio lėtosios

A. JAKŠTO NUOTR.

Golda Vainberg-Tatz

dalies perteikimo. Keista, bet kartais kildavo mintis – gal pianistė kairiarankė, gal jai labiau imponuoja bosinės linijos? Nes tematika aukštesniame registre ar melodinės natos kartais skambėjo blankokai, tarsi be tembrinio nuspalvinimo.

Panašiai buvo traktuojami ir Ravelio „Taurūs ir sentimentalūs valsai“. Retam pianistui pavyksta pajusti ir perteikti prancūzų impresionistų muzikos trapumą,

spalvingumą, plastiškumą, paveikumą. Net ir didieji klasikinės ar romantinės muzikos atlikimo meistrai dažnai apsunkina skambesius nereikalinga įtampa arba lėtus epizodus stingdo bespalve ramybe, nepasiekia švelnios muzikos tėkmės. Atrodė, kad pianistė laikėsi savo grojimo braižo ir nepersiorientavo į impresionistinę stiliistiką.

Užtat Chopino Mazurka a-moll, op. 59 Nr. 1, ir Baladė f-moll, op. 52

Nr. 4, skambėjo kokybiškai ir valingai, buvo kruopščiai išanalizuota. Buvo justi, kad G. Vainberg-Tatz gali savo auklėtiniams pateikti tikslias rekomendacijas, kaip traktuoti šią muziką.

Keista – skambant Chopino Baladei, pro stiklines duris už fortepiono matėsi, kaip lauke žliaugia lietus, net girdėjosi lašų barbenimas į stogą. Nuskambėjus paskutiniams audringiems pasažams visą gražią dvaro aplinką nušvietė saulės spinduliai.

Anonsai

„Litvakų muzikos keliais“ atkeliauja pirmoji Lietuvos nacionalinės filharmonijos išleista vinilo plokštelė

Gegužės 19–28 dienomis nemokamai koncertais per septynis šalies miestus ir miestelius nusidrieksiančiame „Litvakų muzikos kelyje“ pristatyta šiemet pasirodžiusi pirmoji Lietuvos nacionalinės filharmonijos (LNF) išleista vinilo plokštelė „Šviesiam atminimui“. Koncertų metu Lietuvos nacionalinės premijos laureatas Čiurlionio kvartetas – Jonas Tankevičius (I smuikas), Darius Dikšaitis (II smuikas), Gediminas Dačinskas (altas) ir Elena Daunytė (violončelė) – atliks plokštelėje įrašytus Anatolijaus Šenderovo, George'o Gershvino ir Fausto Latėno kūrinius. Programą papildys iš litvakų muzikų giminės kilusio ir prieš tris pavasarius mus palikusio žymaus lietuvių kompozitoriaus Anatolijaus Šenderovo (1945–2019) kūrinys „Iš užmirštos knygos...“. Jį kvartetas atliks drauge su litvakų muzikinio paveldo ir A. Šenderovo kūrybos puoselėtoju, tenoru Rafailu Karpiu.

Pasak vinilo plokštelės „Šviesiam atminimui“ leidybos projekto vadovo, LNF vyriausiojo vadybininko Dano Skramtai, šis įrašų leidinys buvo sumanytas 2020-aisiais – Vilniaus Gaono ir Lietuvos žydų istorijos

metams paminėti. „Dėl tais pačiais metais prasidėjusios pandemijos ir netrukus paskelbto karantino projekto eiga gerokai sulėtėjo ir užsitęsė, tačiau pasitaikė puiki proga ištuštėjusioje filharmonijos Didžiojoje salėje per kelias įrašų sesijas 2020 metų balandžio 27–29 dienomis įrašyti Čiurlionio kvarteto dažnai koncertuose griežiamus Fausto Latėno ir Anatolijaus Šenderovo styginių kvartetus. Šalia dviejų styginių kvartetų buvo įrašytas ir koncertuose rečiau girdimas kūrinys – žydų kilmės amerikiečių kompozitoriaus George'o Gershvino jaunystės metais sukurta „Lopšinė“ styginių kvartetui. Visas kompozicijas įrašė tarptautinį pripažinimą ir prestižinių apdovanojimų pelnę jaunosios kartos garso režisieriai Aleksandra ir Vilius Kerai („Baltic Mobile Recordings“). Jiems tarpininkaujant, 500 vienetų plokštelės tiražas buvo režiamas ir gaminamas Vokietijoje. Taigi, naujoji plokštelė „Šviesiam atminimui“ – kolekcinė, kiekviena jos kopija numeruota ranka“, – pasakoja D. Skramtai.

Daugybę metų įvairiuose kraštuose Čiurlionio kvarteto atliekamo taip pat jau šviesaus atminimo lietuvių kompozitoriaus F. Latėno (1956–2020) Antrojo kvarteto pavadinimas „Šviesiam atminimui“ neatsitiktinai buvo pasirinktas viso leidinio antraštei. Jis jautriai atliepė idėją pristatyti litvakų kultūrinį paveldą, XX a. tironijų žiauriai trintą

iš istorinės atminties, tačiau nepaisant Holokausto ir kitų represijų išlikusį tarsi pažįstamos melodijos nuotrupos dabarties kūrėjų darbuose.

Plokštelės bukletui įžanginį tekstą parašiusi muzikologė dr. Kamilė Rupeikaitė jame apžvelgia Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žydų (litvakų), o XX a. – Lietuvos žydų muzikinę kultūrą, jos atminties apraiškas šiuolaikinėje Lietuvos kultūroje. Autorės nuomone, plokštelėje skambančius kūrinius „sieja pasaulio, kurio nebėra, atminties motyvas. Amerikiečių kompozitoriaus G. Gershvino, kurio motina Rosa (Bruskin) Gershowitz turėjo sąty su Vilniumi, parašyta „Lopšinė“ „sūpavimo“ ritmu simboliškai susieja po pasaulį pasklidusio litvakiškojo paveldo ir istorinės bei kultūrinės atminties temas, naujų prasmių įgavusias po tragiškų XX a. įvykių. F. Latėno kvartetas „Šviesiam atminimui“ yra nostalgiskas kompozitoriaus atsisveikinimas su jaunystės draugais, per žydų emigracijos bangas vėlyvuosiu sovietmečiu išvykusiais iš Lietuvos. Iš garsios litvakų muzikų šeimos kilusio A. Šenderovo kūryba, pasižyminti stipriu emociniu-filosofiniu krūviu, bene ryškiausiai sugrąžino dabarties Lietuvos muzikos kultūrai unikalų žydiško paveldo dėmenį.“ Reikia pridurti, kad koncertuose skambėsiantis šio kompozitoriaus dainų ciklas „Iš užmirštos knygos...“, sukurtas pagal

V. KERO NUOTR.

Čiurlionio kvartetas

septynias melodijas iš 1927 m. išleisto Vilniaus krašto žydų religinių giesmių ir liaudies dainų rinkinio „Muzikališer pinkos“ (jidiš k. „Muzikos metraštis“), turbūt akivaizdžiausiai reprezentuoja šį gyvos su naikinto pasaulio atminties motyvą.

Išskirtinį plokštelės dizainą sukūrė dailininkė Neringa Žukauskaitė. Jos voką ir bukletą viršelį puošia Vilniuje gimusio tapytojo litvako Samuelio Bako paveikslai „Pažįstama melodija“ (1997) ir „Liekanos“ (2002–2006). Juose atpažįstame graudžiai ištuštėjusių Vilniaus geto kiemų ir jų sienose įsirėžusio žydų gyvenimo vaizdus. Paveikslų reprodukcijos šiam leidiniui buvo maloniai suteiktos Puckerių galerijos Bostone. Plokštelės buklete taip pat gautos panaudoti tarpukariu darytos žydų muzikų mėgėjų nuotraukos iš Vilniaus Gaono žydų

istorijos muziejaus fondų. Plokštelės leidybą iš dalies parėmė Geros valios fondas, partneriai – Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejus ir Lietuvos litvakų bendruomenė.

Cikle „Litvakų muzikos keliais“ numatomi nemokami koncertai ir vinilo plokštelės „Šviesiam atminimui“ pristatymai Joniškio sinagogoje (05 19), Kėdainių rotušėje (05 20), Šiaulių Chaimo Frenkelio viloje-muziejuje ir Pakruojo sinagogoje (05 21), Kauno choralinėje sinagogoje (05 22), Alytaus miesto sinagogoje (05 28). Koncertą Tolerancijos centre Vilniuje (Naugarduko g. 10/2) gegužės 27 d. 17 val. ves plokštelės bukletu sudarytoja, redaktorė ir vertėja, muzikologė Veronika Janatjeva.

LNF INF.

Vilties formulės

Orkestro muzikos koncertų sezono Nacionalinėje filharmonijoje pabaiga

LAIMUTĖ LIGEIKAITĖ

Ištikimieji scenos partneriai Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras ir Kauno valstybinis choras savo koncertinį sezoną baigė drauge – gegužės 14 d. Nacionalinėje filharmonijoje, išvakarėse – Kauno valstybinėje filharmonijoje. Abiem kolektyvams sezonas buvo sėkmingas, nors ir veikiamas besikeičiančių aplinkybių: nuo įsi-siūbavusios pandemijos bangos, karantino ribojimų, iki visiško iš-laisvėjimo net ir nuo kaukių. Nacionalinis simfoninis orkestras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Modestas Pitrenas) ir taip intensyvią savo veiklą gegužę dar papildė ukrainiečių kompozitoriaus Valentino Silvestrovo muzikos įrašais, kuriuos rengė prestižinės JAV leidybos kompanijos „Naxos“ užsakymu.

Šių metų Europos kultūros sostinės Kauno kultūrinis gyvenimas dar labiau suintensyvėjo. Vienas iš šio miesto, o ir visos Lietuvos kultūros variklių – Kauno valstybinis choras – sezoną baigia ne tik naujam meno vadovui ir vyr. dirigentui Robertui Šervenikui šiemet parengus įspūdingus naujus opusus, tokius kaip Césaro Francko poemat-simfonija „Atpirkimas“ (pirmasis atlikimas Lietuvoje), Igorio Stravinskio „Svadebka“, bet ir pasirodymu su garsiąja operos diva Renée Fleming, lietuvių klasikos repertuaro įrašais bei gastrolėmis Belgijoje ir Nyderlanduose, kur choras dalyvaus atliekant Ludwigo van Beethoveno IX simfoniją.

Vis dėlto turiningam sezonui skausmingą antspaudą uždėjo karas Ukrainoje, emociškai temdantis bet kokią kultūrinę veiklą Lietuvoje, ką jau kalbėti apie sugriautus pačių ukrainiečių gyvenimus. Kai pagalvoji, kad Ukrainos muzikinės institucijos taip pat buvo suplanavusios gražų koncertinį sezoną, rengė naujus kūrinius, įrašus, žadėjo klausytojams pakilius koncertus... Tokios mintys neapleido palydint sezoną Nacionalinėje filharmonijoje, o galimybė saugiai ir ramiai klausytis pasaulinių muzikos šedevrų pradama suvokti kaip privilegija.

Prasmingai pasirinktas vakaro repertuaras ne tik buvo, kaip sakė M. Pitrenas, „psichoterapijos seansas“, bet ir stipriai praskaidrino visas niūrias aktualijas, suteikdamas nenusakomą vilties jausmą. Ypač prasmės požiūriu surezonavo Felixo Mendelssohno simfoninė kantata „Šlovinimo giesmė“ („Lobgesang“) solistams, chorui ir orkestrui, op. 52. Įdomu tai, kad 1840 m. parašytas opusas skirtas Johaneso Gutenbergo spausdinimo išradimo 400-osioms metinėms. Suskambėjęs po visai neseniai Lietuvoje

paminėtos Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos dienos, kūrinys netiesiogiai priminė spaudos laisvės ir intelektualios minties sklaidos svarbą bet kurioje epochoje ar šalyje, be to, galėjo nukreipti mintis ir prie pas mus aktualių kultūrinės spaudos problemų.

Po darnios, bemaž klasikinės trijų dalių simfoninės pradžios vokalinės opuso dalys (paremtos Biblijos tekstais) tarsi apeliavo į niūriausią šiandienos kontekstą: viešojoje erdvėje sklandanti, tiesiai į širdį sminganti šauksmą „Padėkite Mariupoliui! Padėkite „Azovstal“! ir mūsų maldas, atliepiančias giesmės tekstą: „Ir dėkoju Tau už visa gera, ką man padarei. / Ir jei klajosiu naktį ir gilioj tamsoj, / Ir priešai aplinkui persekios mane, / Šauksiuosi Viešpaties vardo, / Ir jis išgelbės mane savo gerumu.“ Beje, pagirtina, kad kūrinio tekstai lietuvių ir vokiečių kalbomis buvo pateikti koncerto programėlėje, tai leido išsamiai susipažinti su kūrinio turiniu, nes akustiškai liejantis garsams žodžiai iš solistų lūpų skambėjo neaiškiai.

Kalbant apie simfoninės kantatos atlikimą – jis buvo pirmas visiems atlikėjams (!), gal išskyrus tenorą iš Lenkijos Adamą Zdunikowską. Ir šiaip nerandu žinių, kad Mendelssohno simfoninė kantata „Šlovinimo giesmė“ būtų kažkada skambėjusi Lietuvoje. Tad ypač sveikintinas toks naujas ir originalus sezoną vainikuojančios programos pasirinkimas. Nors opusas parengtas visiškai neseniai ir dar turi „susigulėti“, jis atskleidė ir stipriąsias abiejų kolektyvų bei solistų savybes. Pagyrimo nusipelno orkestro variniai pučiamieji, simfoninę kantatą pradėję raiškiai, švairiu garsu ir savo svarbias partijas kokybiškai groję per visą valandos trukmės kūrinių. Dirigentas M. Pitrenas uždavė gana gyvą tempą, tad galėjo kilti pavojus „susivelti“ klasiškiniam skaidrumui, melodikos vingiams ir ypač Mendelssohno mėgstamai sudėtingai fugato faktūrai.

Rasa Vosyliūtė ir Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras

Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras, Kauno valstybinis choras, Modestas Pitrenas, Justina Gringytė, Agnė Stančikaitė, Adamas Zdunikowskis

D. MATVEJEVO NUOTRAUKOS

Bet viskas suskambėjo tiesiog nepriekaištingai! Į bendrą audinį organiškai įsikomponavo ir vargonai (Renata Marcinkutė-Lesieur), nustebindami tuo, kad beveik nepastebimai tik šiek tiek „paspalvino“ bendrą tembrų paletę.

Solistai gana skirtingu savo dainavimo stiliumi suteikė šio tokio margumo. Sopranas Agnė Stančikaitė sėkmingai susidorėjo su nauja partitūra, pademonstravo gražų balsą, nors buvo juntama nemenka įtampa. Puiki oratorinio žanro profesionalė mecosopranas Justina Gringytė vėl sužavėjo balso sodrumu ir charakteringa raiška, o tenoras Adamas Zdunikowskis, priešingai, nors skambėjo kiek blankiau, įnešė natūralumo, laisvumo, o tai atliekant tokio žanro opusus pasitaiko retokai. O kad simfoniniuose vokaliniuose veikaluose be Kauno valstybinio choro įdirbio išsiversti neįmanoma – seniai žinoma tiesa. Šis kolektyvas – stabilumo garantas.

Dar vienas bruožas, atkreipęs dėmesį koncerte, o ir pastarojo meto LNSO muzikavime, – tobulai valdoma dinamika. Tuo ypač mėgavusi skambant pirmam programos kūriniui – įžymiojo ekspresionisto

Kauno valstybinis choras ir Nacionalinis simfoninis orkestras

Arnoldo Schönbergo „Pragiedrėjusi naktis“ („Verklärte Nacht“), op. 4. Opusas kupinas nesibaigiančios virtinės kulminacinių bangų ir atoslūgių, tempų, charakterių ir dinamikos kaitos – visa tai M. Pitreno vedamas orkestras ne tik suvaldė, pasiekė muzikinio naratyvo sklandumą, bet ir sudarė komfortiškas sąlygas solujančių tembrų (altų, violončelių) raiškai, jų neužgoždamas, subtiliai kilstelėdamas iš bendros tėkmės. Muzikalumo kartelę kėlė ir orkestro primarijė Rasa Vosyliūtė, solavusi nepaprastai jautriai ir iškalbingai.

Tai buvo vilties koncertas netoli vykstančios tragedijos akivaizdoje. Beje, Nacionalinė filharmonija teikia pagalbą nuo karo veiksmų Ukrainoje nukentėjusiems žmonėms ir sudaro galimybę jiems apsilankyti koncertuose nemokamai. Besivienijančiam pasauliui belieka daryti viską, kad kitą sezoną atstatytų Ukrainos miestus ir prie jų koncertų salių jau kabotų afišos, kviečiančios patirti grožį. O kol kas greičiausiai vilties formulę išsprendė tą patį vakarą vykusį „Europaviziją“ – kitais metais Ukrainoje!

Justina Gringytė, Agnė Stančikaitė, Modestas Pitrenas, Adamas Zdunikowskis

Vėl turime Karalių „Don Karle“!

ATKELTA IŠ 1 PSL.

neprisiminsi 2016 m. režisieriaus Güntherio Krämerio premjeros išpū-džio! Austrų režisierius LNOBT publikai jau buvo pažįstamas kaip 2004 m. konceptualiosios „Žydės“ statytojas, o štai lietuvių prisiriši-mas prie „Don Karlo“ jam nebuvo žinomas, jis nė nemanė, kad turi tokį varžovą publikos atminty, tad pateikė konceptualią operos trak-tuotę, visiškai atmetančią libreto istoriškumą, ir belaikėje erdvėje išplėtojo kovos dėl valdžios, sąži-nės, keršto, bausmės, aukojimosi ir laisvės idėjas.

Iš istorinio operos konteksto re-žisierius paliko tik jam svarbiau-sią inkvizicijos naratyvą, sumaniai sukomponuodamas jį su Lietuvai traumine Holokausto patirtimi ir dabartine aktualija – karu Ukrai-noje. Anuomet Krymo aneksija ir po jos ejęs Rusijos įsiveržimas į Donbasą buvo nauja patirtis, prie kurios bėgant laikui įpratome, o šiandien Ukrainos vėliava, kurią karalius Pilypas II šiurkščiai išplė-šia iš markizo Pozos rankų ir pik-tai sviedžia žemėn, atima žadą. Kad ir kokie skirtingi 1981 ir 2016 metų „Don Karlo“ pastatymai, abu vienija stiprus emocinis ir psichologinis po-veikis. Regis, šiai operai Vilniuje se-kasi kaip niekur kitur: ji ir vėl pateko į talentingų statytojų rankas.

Susiradau savo prieš septynerius metus rašytą recenziją, ir beveik su viskuo, kas joje sakoma, sutinku. Aiškiai suklydau dėl vieno – spė-jau, kad publika naujojo spektaklio nepamėgs, nes jame neliko meilės,

karaliaus kančios, jausmų dramos, mat režisieriui rūpėjo analizuoti jo valdingąją, žiaurią, nusikalstamą pusę, o ne meilės trikampį su žmona ir sūnumi (kokia netikėtai tiesioginė aliuzija į diktatoriaus Putino žiniasklai-dos aptariamą „dramą“ dėl jo favori-tės Kabajevos ir jos meilužio). Išties, nemažai žmonių anuomet visiškai atmetė spektaklį, nepasidavė reži-sieriaus vizijai. Tačiau gegužės 13 d. pamačiusi pilnutėlę LNOBT salę galėčiau teigti, kad kovą dėl žiū-rovų išitraukimo režisierius laimėjo.

Pilypo II vaidmenį pirmąsyk atliko Tadas Girininkas. Pagaliau Lietuvoje vėl turime Karalių! Daini-ninkas ne tik raiškiai išpildė voka-linę partiją, perteikė vaidmens dra-minę logiką, bet ir grąžino karaliui jausmus, kančią, o mums – empa-tiją. Anksčiau šiame pastatyme Pi-lypo II monologas nuskambėdavo lyg tarp kitko: jo laukiame, tiki-mės tam tikro katarsio, o gauname bejausmį *intermezzo*, kurį ankstesni kviestiniai dainininkai režisieriaus sumanymu perteikdavo be jėgos, be

kančios ir netgi be kulminacijos. Tarsi karalius eidamas monotoniš-kai niūniuotų sau po nosimi. Spė-čiau, kad G. Krāmeris gal net svarstė išvis atsisakyti šio monologo, kaip atsisakė šokių scenos, kuri jam tur-būt pasirodė per daug atitraukianti dėmesį nuo esminės fabulos. T. Gi-rininkas suteikė galimybę mums vėl patirti šio monologo grožį, emo-cinį gylį, dramatiзмą bei pasigėrėti stipriu, obertonų turtingu jo balsu ir puikia vokaline technika. Nepa-sakyčiau, kad dainininkas sugriovė

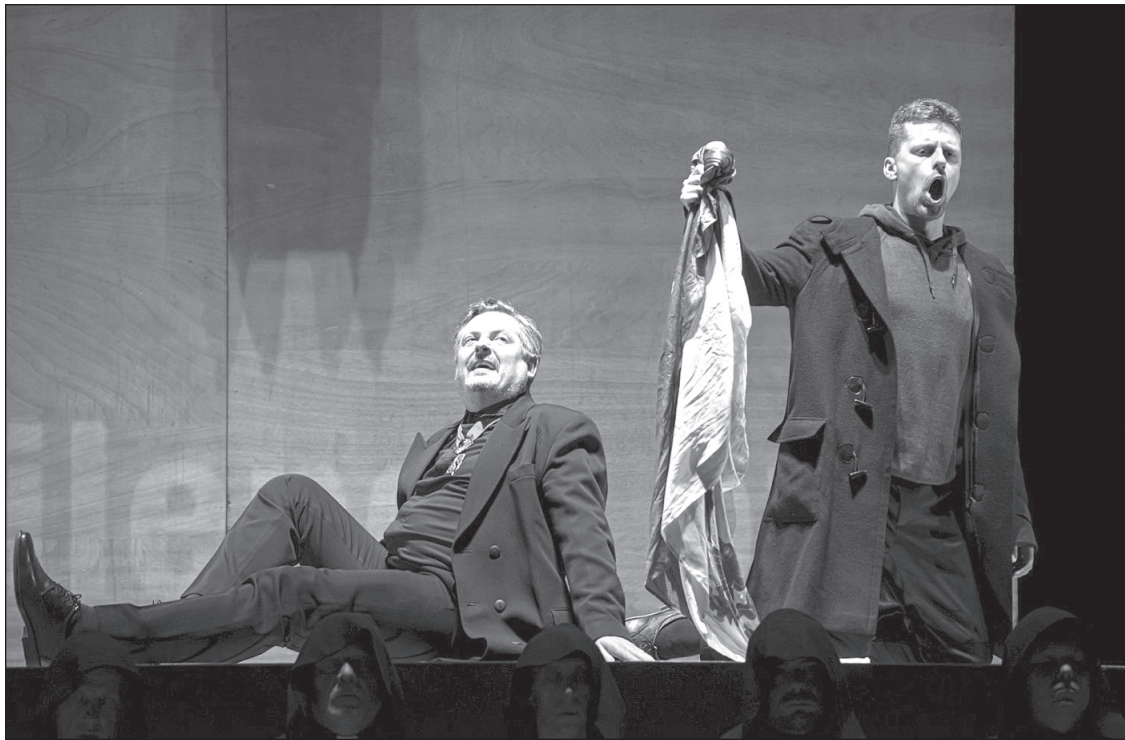
režisieriaus traktuotę – matyti ne-stiprų, sistemai paklūstantį karalių. Emocingas, raiškus jo monologas tik padidino skirtį tarp valdovo ir nelai-mingo senstančio vyro. Taigi, turime trečią didingą karaliaus vaidmens at-likėją po V. Daunoro ir T. Girininko mokytojo V. Prudnikovo.

Akivaizdu, kad prie šio mono-logo, o ir kitų labiau įkaitrintų spek-taklio epizodų svariai prisidėjo diri-gentas Sesto Quatrini, turintis savo viziją apie šią partitūrą.

Maloniai nuteikė dar vienas de-biutas – Stepono Zonio sukurtas markizo Pozos vaidmuo. Gražus, takus balsas, tvirtai, jausmingai skambančios arijos bei nuostabus duetas su Don Karlu – iš Urugva-jaus kilusiu amerikiečių dainininku Gastonu Rivero, pateisinsiu skam-baus, galingo, didelio balso tenoro, betgi galinčio pažerti ir visą spektrą lyrinių atspalvių, lūkesčius.

Įtraukiantis ir moterų duetas – mums jau ne kartą girdėta Vikto-rijos Miškūnaitės Elizabetė ir italų mecosoprano Teresos Romano Eboli. Abi stiprios, ryškios artistės, o jų mizanscenos – įtraukiančios. Aitri Eboli arija „O don fatale“ režė lyg peilio ašmenimis. V. Miškūnai-tės buvimas scenoje šiame spek-taklyje prikausto dėmesį jai net ne-prabilus. Įtaigiai atliktoje finalinėje arijoje radosi naujų dainininkės vo-kalo atspalvių.

Stiprus spektaklis, aukštas atli-kimo lygis! Vėl kaip senais laikais norėsime eiti į kiekvieną „Don Karlą“!

Tadas Girininkas ir Steponas Zonys operoje „Don Karlas“

M. ALEKSOS NUOTR.

Anonsai

Tarptautinis Thomo Manno festivalis gvildens kaimynystės iššūkius

Liepos 9–16 d. Nidoje rengiamas jau XXVI tarptautinis Thomo Manno festivalis kvies į klasikinės muzikos koncertus, parodas, kino seansus bei žodžio programos dis-kusijas, kurias jungs šiųmečių geo-politinių įvykių šviesoje ypač aktu-ali kaimynystės tema. Rengėjai žada įdomių pokalbių su Lietuvos ir už-sienio intelektualais bei itin turtingą muzikinę programą.

Tęsdamas trejų metų teminį „Kultūros kraštovaizdžių“ ciklą, šie-met festivalis imasi kaimynystės te-mos. Nebe pirmą kartą susiklosto, kad festivalio kuratoriumas, kele-riems metams į priekį planuodamas būsimų renginių temas, užčiuopia gyvą aktualijų nervą.

„Šiomet planavome diskutuoti apie kaimynystę kaip vieną iš is-torinio vyksmo variklių, tapaty-bės veiksnį, galiausiai – kūrybinių inspiracijų šaltinį. Tačiau Rusijos vykdoma politika, pradėtas karas

Ukrainoje, jo poveikis mūsų savi-vokai įpareigoja gvildenti ir skau-džiuosius kaimynystės bei istorijos plačiąja prasme aspektus, kurių analizei nemažai dėmesio skyrė ir rašytojas Th. Mannas“, – sakė isto-rikė dr. Lina Motuzienė, renginį or-ganizuojančio Thomo Manno kul-tūros centro direktorė.

Nepritariantis nacių ideologijai bei vykdomai politikai Th. Man-nas turėjo palikti Vokietiją ir gim-tinėlį niekada nebegrįžo, o istorijos verpetai lėmė, kad jo Nidoje staty-tas vasarnamis buvo išsaugotas ir Lietuvai atkūrus nepriklausomybę tapo tarptautiniu turistų traukos centru – memorialiniu muziejumi ir kasmečių festivalio susitikimų vieta.

Šiųmetėje festivalio žodžio pro-gramoje laukia susitikimai su poetu Eugenijumi Ališanka, vokiečių isto-riku Eduardu Mühle, emigracijoje gyvenančia viena garsiausių mo-dernųjų rusų rašytojų Liudmila Ulickaja, germanistu Holgeriu Pilsu, pristatysiančiu iki šiol visuo-menei mažiau žinomą Th. Manno šeimos korespondenciją. Vyks ir Th. Manno kūrybos skaitymai bei susitikimas su festivalio šiemet

tradiciškai rengiamo esė konkurso laimėtojais.

Prie svečių prisidės Th. Manno kultūros centro kuratoriumo pir-mininkė dr. Irena Vaišvilaitė ir na-riai: istorikai dr. Ruth Leiserowitz, dr. Nijolė Strakauskaitė, doc. dr. Aurimas Švedas, poetas ir vertėjas Antanas Gailius, rašytojas, eseistas dr. Laurynas Katkus.

Festivalio koncertų ciklą (kura-torė Vytautė Markeliūnienė) Nidos evangelikų liuteronų bažnyčioje liepos 9 d., šeštadienį, pradės kon-certas, kuriame Edwardo Elgaro, Ralpho Vaughan-Williamso ir Ben-jamino Britteno kompozicijas atliks Klaipėdos kamerinis orkestras, va-dovaujamas Mindaugo Bačkaus, ir solistas Romanas Kudriašovas.

Liepos 10 d., sekmadienį, Jo-hanno Sebastiano Bacho „Gold-bergo variacijas“ fortepijonu ir klavesinu atliks Violeta Tamašaus-kaitė-Coutaz ir Balys Vaitkus.

Liepos 11-ąją, pirmadienį, rengia-mas festivalio bičiulių violončeli-ninko M. Bačkaus ir pianisto Dau-manto Kirilausko rečitalis, skambės Claude'o Debussy, Broniaus Kuta-vičiaus ir Franko Bridge'o kūriniai.

Liepos 12 d., antradienį, – tradi-cinė lietuviškos muzikos valanda. Šįkart joje skambės Klaipėdos choro „Aukuras“ (meno vadovas Alfonsas Vildžiūnas) bei solistų Konrado Levickio (smuikas), Lau-rynos Lankutytės (fortepijonas), Kornelijos Kupšytės (violončelė) atliekami Eduardo Balsio, Sta-sio Šimkaus, Jeronimo Kačinsko, Zigmo Virkšo, Alvido Remesos kūriniai.

Trečiadienio, liepos 13-osios, vakarą jaunosios kartos pianistai Gabrielė Agilė Bajoraitė ir Jonas Benjaminas Balsys atliks Felikso Bajoro, Eduardo Balsio, Albano Bergo, Sergejaus Prokofjevo, Mi-kalojaus Konstantino Čiurlonio ir kitų autorių kompozicijas. Laukia ir intriga – specialiai festivaliui už-sakyto kūrinio premjera.

Liepos 14-ąją, ketvirtadienį, – do-vana vokalinio žanro gerbėjams: susitikimas su britų tenoru Marku Padmore, kuriam akompanuos pi-anistas Simonas Lepperis. Svečių repertuare – Roberto Schumanno, B. Britteno, R. Vaughan-Williamso, Samuelio Barberio, Geraldo Finzi ir kitų kompozitorių dainos.

Penktadienį, liepos 15 d., su fes-tivalio publika sveikinsis kasmet jam programas rengiantis Kauno kvartetetas. Vakaro programoje – Béla Bartókas ir Ludwigas van Beethovenas.

Paskutinį festivalio vakarą, liepos 16-ąją, publikos laukia baigiamasis koncertas. Improvizuotas Lietuvoje ir užsienyje dirbančių muzikantų pučiamųjų orkestras – Vytautas Sriubikis (fleita), Ugnius Dičiū-nas (obojus), Linas Šalna (obo-jus), Andrius Bernotaitis (klarne-tas), Ernestas Šidiškis (klarnetas), Povilas Bingelis (fagotas), Artūras Gelusevičius (fagotas), Artūras Mikoliūnas (kontrafagotas), An-drius Dirmauskas (valturna), Egi-dijus Stanelis (valturna), Gedimi-nas Abaris (valturna) – jame atliks Carlo Nielseno ir Richardo Strausso kompozicijas.

Susipažinti su šiuo metu pil-doma festivalio programa ir įsigyti bilietus į renginį galima interneto svetainėje www.mann.lt. Thomo Manno kultūros centro veiklą re-mia Lietuvos kultūros taryba.

ORGANIZATORIŲ INF.

Rytų europiečių balsų svarba

Pokalbis su režisiere Uršule Bartoševičiute

AGNĖ ZĖRINGYTĖ

Režisierė Uršulė Bartoševičiūtė sukūrė spektaklius „Sniegas. Moteris. Dvikova“ (Panevėžio Juozo Miltinio dramos teatras, 2019), „Iš kūno ir kraujo“ (Nacionalinis Kauno dramos teatras, 2020), „Requiem For a Woman“ (Lietuvos muzikos ir teatro akademija ir Jaunimo teatras, 2020), „Sprendžiant Hedą“ (Vilniaus mažasis teatras, 2020) ir „Kaip jums patinka“ (VMT, 2022). 2021 m. režisierėi įteikta Jaunojo kūrėjo premija už indėlį į teatro meną. Šiuo metu ji dirba su projektais Islandijoje ir Vokietijoje.

Koks buvo jūsų susikurtas teatro vaizdinys vaikystėje ir koks yra dabar?

Nuo vaikystės mane, kaip ir, tikiu, daugelį teatro menininkų, žavėjo teatro magija, paslaptis. Ta magija ir bandymas ją perprasti, be abejo, kito. Dirbant teatre nukrinta daug įvairių šydų ir išaiškėja daugybė teatro paslapčių, ypač – techninių. Kartais galima žiūrėti prastesnį pastatymą ir jis tave domins iš techninės pusės: iš kur ir kaip sklinda dūmai, kaip pastatyta platforma. Žiūrėdamas gerą spekuliuoji apie tai, kaip buvo dirbama su aktoriais, kaip kuriama ansamblio, pastatymo magija.

Vis dėlto išlaikyti teatro magijos pojūtį ir nuolatinį susižavėjimą procesais – būtina. Su ilgalaikė kūrybine partnere Liucija Kvašyte esame kalbėjusios, kad parduotuvėje kartais gali perbraukti ranka per sukabintus drabužius, ir tiek. Tačiau prieš spektaklius žvelgdami į kostiumus negalime to padaryti, nors matėme visus matavimus ir kaip audinys tampa kostiumu. Tas pats ir su scenografija, ir technine spektaklių pastatymo puse. Noras išlaikyti tą magišką atstumą teatre man tampa priežastimi jame būti ir pajausti monumentalius metafizinius momentus.

Slapta tikiu, kad spektaklis, dar prieš pradedant jį statyti, jau būna sukurtas, ir viskas, ką mes su kūrybine komanda darome, yra tiesiog takelio, trajektorijos iki jo ieškojimas.

Statėte spektaklius pagal klasikinės pjeses – Williamą Shakespeare’ą, taip pat nagrinėjote biblinius siužetus ir ėmėtės šiuolaikinių dramaturgų, tokių kaip Viliamas Klimáčekas ir Jonas Kleinas. Pagal kokius kriterijus atsirenkate, ką statysite?

Visada statau pjeses, kurių nesuprantu. Jei perskaičiusi pirmą kartą suvokiu, kaip ir apie ką, atrodo, kad nelieka klausimų, o mūsų smegenys ir sudarytos taip, kad spręstume įvairius galvosūkius.

Pavyzdžiui, skaitydama Klimáčeko pjesę „Čechovas – boksinkininkas“ pirmus du kartus net nesupratau siužeto, o pačioje pjesėje labai tiršta

intertekstų ir Čechovo biografijos aspektų. „Kaip jums patinka“ pinasi bene šešios paralelinės linijos, painūs veikėjų charakteriai priverčia spręsti tam tikrus galvosūkius ir pastatyti tai, ko nesuprantu.

Pati nebijote nesuprasti, tačiau kodėl žiūrovas dažnai jaučia šią baimę?

Pas mus vyrauja engimo ir patyčių kultūra, kurioje tarpsta didžiulė baimė suklysti ir nesuprasti. Bijoma kalbėti tuomet, kai ne viską suprantai.

Nemanau, kad žiūrint spektaklį sąmonė turėtų būti įtempta, nes kol žiūrovai salėje žiūri spektaklį, jie nėra vertintojai. Jie – mąstytojai. Iš žiūrovų aš tikiuosi pašnekesio ir proceso, norisi juos įgalinti, o ne tyčiotis ar verstį jaustis nevisavertiškai, bet kartu negalima jiems ir pataikauti. Kritiškai mąstantis žiūrovas yra geriausia, ką gali gauti režisierius.

Kodėl teatras taip idealizuojamas?

Nesakyčiau, kad teatras idealizuojamas. Labiau idealizuojamos jo asmenybės, kai kurie režisieriai tampa to meto mąstytojais drauge su filosofais, skiriasi tik jų mąstymo įrankis. Pavyzdžiui, Eimuntas Nekrošius ar Krystianas Lupa tikrai galėtų sėdėti prie to paties stalo su Leonidu Donskiu, Tomu Venclova ar Henry Davidu Thoreau.

Nemanau, kad teatras idealizuojamas, jis veikiau romantizuojamas, nes teatre egzistuoja ta anksčiau minėta paslaptis, kuri yra saldi, patraukli ir nesuprantama.

Statėte spektaklį „Requiem For a Woman“ su Islandijos universiteto studentais. Kokie projektai su Islandija jus sieja šiuo metu?

Savo magistro darbą ruošiau su Islandijos studentais, tada ir užsimezgė ryšys su Islandijos miesto teatru, tik jį buvo pertraukusi pandemija. Kitais metais sausio mėnesį turėtume parodyti „Makbeto“ premjerą Reikjaviko miesto teatre („Borgarleikhúsið“).

Su šio teatro aktoriais apie pastatymą pradėjome kalbėti seniai, daug laiko prieš prasidedant karui Ukrainoje. Tuo metu mintys

buvo kitokios. Dabar reikia daug dalykų perdaryti, nes šiandien statyti „Makbetą“ tampa pareiškimu. Shakespeare’as pasiduoda interpretacijomis ir šiuo atveju nemanau, kad „Makbetas“ – tai pjesė tik apie galios ir valdžios troškimą. Man ji visų pirma apie baimę, kaip esminę visų charakterių veiksmų priežastį, baimę, kaip patį pirmutinį jausmą gimus, palikus iščių šilumą ir ramybę, patekus į šaltą, šviesų, triukšmingą pasaulį, kurį pasitinkame riksmu. Kaip sakome „iš pelenų į pelenus“, taip norisi pasakyti „iš baimės į baimę“.

Dabartiniame fone man itin įdomus šaknų, giminytės bei ryšių klausimas. Jaučiuosi esanti pasiekusi etapą, kai galiu sakyti, kad esu suformavusi savo tapatybę (be abejo, nuolat kintančią ir taktišką), o dabar norisi pradėti suprasti savo būvį kaip europietei, suprasti savo DNR. Vienas esminių spektaklio atspirties taškų – aktorės Halldóros Geirharðsdóttir mintis. Ji pasakė, jog žemyninėje Europoje mes tūkstančius metų žudėme vieni kitus ir bėgome į mišką, nes ten egzistavo maistas, užuovėja, miško broliai, dievai. Islandijoje, kur iš esmės niekada nebuvo karo, juos žudė gamta, todėl buvo bėgama pas žmogų, nes tik bendruomenės galėjo išgyventi. Atėjo supratimas, jog čia – DNR klausimas, nes kiekviename žemyninės Europos žmoguje užkoduota radikali, viršmentalinė žmogaus baimė. Todėl šiame pastatyme ir susijungs trys linijos: anglosaksiška pjesė, mano, rytų europietės, DNR ir Islandijos DNR.

Kuo skiriasi islandų publika ir darbinė aplinka nuo lietuviškos?

Islandų teatras labai stiprus ir aktyvus: Reikjavike yra du pagrindiniai teatrai, o kiekviename miestelyje ar kaimelyje egzistuoja teatro būreliai.

Ėjimo į teatrą kultūra labai gabi, nes tai buvo instrumentas kalbai išsaugoti. Per Antrąjį pasaulinį karą amerikiečiai į Islandiją atvežė savo kultūrą, o kartu su ja – miuziklus, kurie tapo islandiško teatro dalimi.

Dirbti su aktoriais Islandijoje vienas malonumas, nes jie labai drąsūs ir, užuot kalbėję, imasi bandyti. Per pirmąsias „Makbeto“ dirbtuves

Indrė Patkauskaitė ir Milda Noreikaitė spektaklyje „Kaip jums patinka“

Uršulė Bartoševičiūtė

ASMENINIO ARCHYVO NUOTR.

pasakiau, kad pažeidžiamumą reikia priimti ne kaip silpnybę, o kaip dovaną, nes labai dažnai per repeticijas jaučiamės kvailai, kol ateiname iki tiesos. Islandų aktoriai labai drąsiai viską mėgina, jautriai reaguoja į esamą situaciją, nors ir būdami labai toli nuo karo židinio. Jie atvirai pripažįsta ko nors nežinantys, iškart mėgindami aiškintis ir ieško atsakymų. Taip pat aktoriai labai muzikalūs, groja daugybe instrumentų. Jau per „Requiem For a Woman“ statymą juokais užsiminiau, kad galėtume vieną sceną padaryti kaip miuziklą, ir trys aktorės nieko nelaukdamos pradėjo dainuoti, harmonizuoti ir iškart parašė taktą. „Makbete“ turiu tris profesionalius muzikantus, kurie praeityje gyveno iš muzikos.

Lietuviškas ir islandiškas teatrai irgi turi ypatingų ryšių. Islandijoje yra statę Oskaras Koršunovas, Rimas Tuminas, Yana Ross. Lietuviškas teatras vertinamas, o visi čia dirbę lietuviai režisieriai aktorių minimi kaip visiškai naują teatrinę kalbą pristatę autoriai.

Šiuo metu turite projektų ir Vokietijoje. Kas laukia vokiečių žiūrovų?

Laimėjau rezidentūrą „Berliner Ensemble“. Čia reziduosiu metus, o pradėdau jau šį rugpjūtį. Tai Bertolto Brechto ir Helene Weigel įkurtas teatras, kuriame statysiu du spektaklius. Jie – programos „WORX“ dalis. Programa pradėta prieš penkerius metus Frankfurte, o garsiausias jos alumnas – režisierius Ersanas Mondtagas. Dabar ši programa persikėlė į Berlyną.

Drauge su kolege austre Fritzi Wartenberg metus laiko kuruosime vieną iš teatro salių, kurioje pristatysime po dvi premjeras. Teatras labai atviras skirtingiems meniniams procesams, įvairiems skaitymams, tyrinėjimams ir mums atidarytos visos durys būti reziduojančiomis režisierėmis, neapsiribojant pavieniu atvažiavimu, pastatymu ir išvažiavimu. Taigi per tuos metus vyks ir kitų mūsų inicijuotų procesų.

Pirmą kartą šiame teatre kyla lietuviška vėliava. Pirmoji premjera manęs laukia rugsėjį, o kita – kitais metais, tačiau kokia medžiaga pasieks žiūrovą, šiuo metu dar negaliu atskleisti.

Jūs laukia užsienio teatrai ir dideli pastatymai. Ar patekus į tokią poziciją nekyla kūrybinio „bloko“ grėsmė?

Kiekvienas spektaklis, nesvarbu, rodomas penkiasdešimčiai, dviem šimtams ar dar didesnei auditorijai, širdyje ir galvoje man lygiai toks pat svarbus.

Nesu televizija ir nevažiuoju ten linksminti, o tęsiu savo kūrybinius ieškojimus. Suprantu atsakomybės dydį ir laukiančią auditoriją, tačiau mano tikslas yra suprasti vokišką ir islandišką teatrą, auditorijas bei visuomenes. Šiuo metu yra opi politinė problematika dėl karo Ukrainoje, todėl važiuoju kalbėtis. Vokiečiams trūksta žinių apie buvusią istorinę situaciją Lietuvoje, man regis, privalome teatrinėmis priemonėmis kalbėtis apie tą pačią kryžkelę, kurioje buvome atsidūrę prieš ir per Antrąjį pasaulinį karą. Mes suprantame, jog Rusija niekada nebuvo nubausta ir į jos veiksmus nebuvo reaguojama adekvačiai, todėl reikia, kad šiame diskurse rastųsi mūsų regiono žmonės ir jų požiūris.

Anksčiau kratėmės rytų europiečių identiteto, galėjome padaryti bet ką, kad būtume vadinami šiaurės europiečiais, bet esant dabartinei situacijai juntų pasididžiavimą, noriu „atsiimti“ šios teritorijos, kultūros, istorijos svarbą, nes mes nesame *gopnikai*, o mūsų kultūra yra daug kur netyrinėta ir neatrasta, todėl atsiradusiu bloku tikrai negaliu skųstis. Yra priežastis pradėti girdėti rytų europiečius, nes ateina naujas suvokimas, kad mūsų balsas – labai svarbus.

Kas jums yra teatras?

Teatras man – darbo vieta. Be jo nežinočiau, ką veikti. Tai profesija, kurioje telpa visos kitos profesijos: statydamas spektaklį apie fiziką skaitai kvantinės fizikos vadovėlį, apie kulinariją – eini praktikuotis į restoraną. Ne dėl natūralizmo, o dėl tyrimo. Teatre telpa visi žemynai, profesijos ir klausimai. Tai nėra misija, tai darbo vieta, kurioje galima operuoti, visų svarbiausia – savo laisva valia, kuri šiandien, mano nuomone, yra pagrindinis ginklas prieš Rytų agresiją.

Ačiū už pokalbį.

Žiūrovai, pelikano vaikai

Nauberto Jasinsko spektaklis Oskaro Koršunovo teatre

AISTĖ ŠIVYTĖ

Visad sunku eiti žiūrėti spektaklio, mačius jo eskizą. Jei eskizas geras (o juo labiau – išties pagavus ir įsimintinas), galutinis spektaklio variantas grasina būti nuėjęs per toli tobulumo ir pabaigtumo link. Ne per seniausiai taip nutiko su Antano Obcarsko „Boksu“ – trenerių aprangą pakeitė net iki šlepečių dekantys *à la* treniginiai kostiumai, o projekcijas, eskize atspindėjusias fanatišką, kone religinį norą būti kovotoju, nurungė egzotiški vaizdai iš „dvasinių“ kelionių po Meksiką bei užkulisiniai vyksmai dailiame, toli gražu ne bokso salei giminingame persirengimo kambaryje. Atrodė, lyg eskize matyta gyva, išgyvenimų ir aistrų persmelkta bokso salė su kova gyvenančiais boksinkiniais į sceną persikėlė kaip stilizuota reprodukcija, nepaprastai estetiška, tačiau kartu nebekelianti jokių emocijų, apie žmogiškus dalykus kalbanti iš juos efektyviai nukenksminančios estetiškumo ir tobulumo distancijos.

Oskaro Koršunovo teatre rodomas Nauberto Jasinsko „Pelikanas“ nagrinėja šeimos mechanizmą, skatina pasvarstyti, ar šeimos sąvoka nėra jau gerokai pasenusi. Ši Augusto Strindbergo pjesė, kaip ir dauguma kitų jo kūrinių, yra puikus pagrindas išjudinti, perklausti nusistovėjusias sąvokas – rašytojas už viską labiau savo kūryboje mėgo galios žaidimus, disfunkcines šeimas bei sąjungas, kurių kaltininkė, priešingai nusistovėjusiai tų laikų tradicijai, yra dominuojanti, tironiška moteris. Įdomu, kad Jasinskas „Pelikano“ tironės našlės Elisės

(Aurelijus Pocius), o kartu ir namų auklės Margos (Kipras Mašidlauskas) vaidmenims pasirenka vyrus, lyg išplėsdamas galimų tokio modelio šeimoje veikiančių dėmenų pasirinkimą: aktorių kalboje girdimi moteriški įvardžiai ir švelnios manieros nederą prie vyro kūno. Tai kuria tapatybių žaidimą, o kartu lyg ir leidžia žiūrovui (ne)pasirinkti, kuria prizme kliautis identifikuojant veikėją. Tad šeimos modelis šiame spektaklyje universalus, lyg ir savaime atsakantis į klausimą (ar bent jau žaismingai jį pašiepiantis) apie pasenusią šeimos sąvoką.

Tačiau apie eskizo ir spektaklio ryšį kalbėta ne veltui – pirminis šio spektaklio variantas parodytas dar 2020 m. rugpjūtį per Lietuvos muzikos ir teatro akademijos (LMTA) režisierių magistrantų

baigiamųjų darbų savaitę. Sunku (o gal ir nebūtina) nevertinti dabartinio spektaklio lyginant su pirminiu jo variantu. Tuo labiau kad stebint dabartinį „Pelikaną“ matyto eskizo priešistorė dar stipriau išryškino tai, kas nunyko per dvejų metų kūrybinį procesą, ir neatrodo, jog tai būtų subjektyvios, simpatijas keliančios detalės. Matyti šiek tiek pasislinkęs požiūrio taškas, atsakyta „viską paaiškinsiančio“ laiško motyvu, taip apvalant veiksmą nuo intriguojančių siužeto posūkių ir susitelkiant į veikėjų tarpusavio jausmų ir santykių mechanizmą. Kaip ir „Boksas“, „Pelikanas“ po eskizo tapo gerokai estetiškesnis, vizualiai malonus. Atsirado išmoningesnių apšvietimo sprendimų, kuriančių savitą dramaturgiją, – į žiūrovus stipriau ar silpniau

šviečiant už aktorių sumontuotiems prožektoriams (šviesų dailininkas Dainius Urbonis), veikėjai prisdengia savo pačių šešėliais, tampa nebe taip aiškiai žžiūrimais siluetais, dauguma veiksmo vyksta dar labiau pjesės kameriškumą sustiprinančioje prietemoje. Tokie pat estetiški filmavimo kamera išdidinti ir po erdvę judančiame ekrane sklendžiantys nespalvoti veikėjų veidai, išsakantys slapčiausias mintis bei privačius monologus.

Vis dėlto pats spektaklio audinys pasidaro lygutelis. Nors įgauna ištobulintą estetišką pavidalą, nebeturi gyvo dinamiško veiksmo, nebelieka akcentų, artikuliuotų, aiškių svarbos taškų, viskas susivienodina ir praeina nereikalaujant iš žiūrovo emocinio įsitraukimo. Gan kuklų juoką sukelia komedinės Elisės ir

jos žento Akselio (Saulius Ambrozaitis) žaidimo vaidmenimis scenos (rodant eskizą jos buvo ypač gyvos ir sąmojingos) – Pinokio ir kabelių techniko laužyta anglų kalba inscenizuoti išdykavimai dabar verčia nusijuokti nebent logiškai, nes juk tai turėtų būti išties juokinga. Nepaklojus stipraus, komedinio, juoku nuginkluojančio šių scenų pagrindo neatsiskleidžia ir šių žaidimų tragizmas – staigus jų virtimas sadistišku Elisės bandymu priversti Akselį pasakyti, kad ją mylįs. Eskize santūriu ir retu, apskaičiuotai švelnesniu gestu kurta Pociaus Elisė dabartiniame „Pelikane“ jau atsiduria ties parodijos riba, šiuo atveju žiūrovui tikrai nepasimirš, kad aktorius atlieka ekscentriškos, akimis spiginančios moters vaidmenį. Galiausiai nepastebimai nuskamba ir finaliniai Elisės žodžiai, tragiškas savo prigimties ir jos nepakeičiamumo suvokiamas, – čia jie pasakomi paprastai, kasdieniškai ir nebūtų nuostabu, jei dauguma žiūrovų negalėtų įvardinti, ką Elisė pasakė prieš mirtį.

Spektaklyje „Pelikanas“ nuskamba viduramžiais išpopuliarėjęs pelikano mitas – legenda apie tai, jog paukštis, pristigęs maisto, snapu gali prasikirsti krūtinę ir krauju pamaitinti savo vaikus, kad šie nebadautų. Pelikanu save šventai įsivaizduoja ir rafinuota, tačiau visą gyvenimą vaikams maisto ir medienos krosniai šykštinti Elisė. Tam tikra prasme spektaklis panašus į šią iškreiptą Elisės pelikano versiją – estetiškas, dailus, tačiau paliekantis žiūrovą alkaną, besistengiantį prisitempti savo prasmių.

Matas Sigliukas ir Alvydė Pikturnaitė spektaklyje „Pelikanas“

D. MATVEJEVO NUOTR.

Daug triukšmo dėl meilės

„Kaip jums patinka“ Vilniaus mažajame teatre

VIKTORIJA SINICYN

Williamas Shakespeare'as vėl sugrįžo į teatrą. Šįkart iš jo pjesių kolekcijos pasirinkta komedija „Kaip jums patinka“, tik režisierės Uršulės Bartoševičiūtės interpretacija atgijo ne įprastoje scenoje, bet Vilniaus mažojo teatro rūsio patalpose. O ir pati drama į teatro *požemį* nužengė kitaip, nei įprasta pagal klasikinės dramaturgijos interpretaciją. Ji tapo veikiau teatrinio pasirodymu, fragmentuotai pasisakančiu apie įvairių meilės formų (ko) egzistavimą. Kaip kad pabaigoje rodomas vaizdo įrašas – už tai, jog santuokų rūmuose be apribojimų būtų galima susisaistyti visiems.

Režisierė pjesę adaptavo atsižvelgdama į kūrybinį patogumą: iš

daugiau nei dvidešimties veikėjų liko šeši, o Bartoševičiūtės koncepcijai tinkami scenoje nesančių veikėjų žodžiai atsidūrė pagrindinių lūpose. Tokia adaptacija sveikintina – taip nepataikaujama tekstui, šis tampa režisūriniu įrankiu. Vis dėlto sutraukius pjesės siūlelius teatrinės medžiagos tankis nepaugsėja. Pagalbos ranką tiesia patraukli scenografija ir erdvė (Ieva Rojūtė), nes spektaklį išskleisti galėjęs scenoje veikiančių aktorių tarpusavio kuriamas santykis čia, atleiskite, skurdokas.

Pats „Kaip jums patinka“ tekstas stebina sąmoju ir tuo, kas tą sąmojų perteikia. Didžioji dalis kalbos vingrybių pasireiškia per juokdarį – tai istoriškai palankus veikėjas, dažnai užsiimantis niekieno rimtai nepriimama visa ko

refleksija. Tačiau stebina tai, kad didžiąją sąmojo dalį skleidžia būtent moterys – Rozalinda ir Selija. Spektaklyje Mildos Noreikaitės įkūnijama Rozalinda ir Indrės Patkauskaitės Selija nesugroja išmone pasikausčiusių moterų dueto. Įėjusios į sceną pirmąsias savo gudrumo gaidas jos parodo su buteliu šampano rankoje – atseit atsipalaidavusios, dėl to aštrialiežuvės. Susidarė įspūdis, kad vaidybinis ego užaštrintas tiek, kad išeina labiau išsidirbinėjimas nei lengvumo ir sąmojingo kandumo perteikimas. Antra vertus, Rozalindai sekasi kiek geriau besirengusi Ganimedu, kartu su Karolio Kasperavičiaus Orlandu perteikia jautriausią tašką spektaklyje. Tai du kartus pasikartojanti scena, kurioje meilė kvestionuojama ir lyties

Karolis Kasperavičius ir Indrė Patkauskaitė spektaklyje „Kaip jums patinka“

M. SAVICIŪTĖS NUOTR.

požiūriu, ir kaip galios įrankis su seksualiniu pažeminimu.

Įdomu stebėti juokdario personažą. Agnė Šataitė kuria ne grynai vyrišką juokdario ar moters,

persirengusios vyru, vaidmenį, bet veikiau nedvinarį asmenį: visas dėmesys sutelktas į personažą, o

NUKELTA Į 7 PSL.

Kintantis požiūris į cirką

Pokalbis su Konstantinu Kosovecu

IGNAS ZALIECKAS

Šiuolaikinio cirko artistas Konstantinas Kosovecas nuo 2008 m. praktikuoja daugelį disciplinų, bet daugiausia oro akrobatiką. Tobulino žinias Rogelio Rivelio cirko mokykloje Barselonoje, FLIC cirko mokykloje Italijoje bei Nacionalinėje cirko mokykloje Monrealyje. Nuo 2013 m. dalyvauja kuriant cirko ir šokio spektaklius. Yra vienas šiuolaikinio cirko trupės „Taigi cirkas“ ir oro akrobatikos grupės „Insomnis“ įkūrėjų bei vienas Lietuvos šiuolaikinio cirko asociacijos steigėjų. Veda cirko disciplinų pamokas ir dirbtuves Lietuvoje ir daugelyje Europos šalių. Sukūrė tokius darbus kaip „Try Again“ (kartu su Elena Kosovec, 2018), „Marinara“ (2018), „Eižėjimas“ (kartu su Kosovec ir Lina Puodžiukaite-Lanauškiene, 2019), „R.L.42“ (2020) ir kt. Už spektaklį „Endurance“ (kartu su Maximilianu Oprishka ir Arvydu Buinausku, 2021) apdovanotas Boriso Dauguviečio auskaru.

Kodėl jus sudomino būtent virvės disciplina? Kuo ji išskirtinė?

Oro akrobatika mano gyvenime atsirado netikėtai. Tyrinėjau dvi disciplinas – juostos ir lanko, tačiau antroji nebuvo man artima. Su juostomis dirbau keletą metų, iki 2016-ųjų, bet šioje disciplinoje jaučiau estetinį trūkumą. Visada ieškojau daugiau, todėl perėjau prie virvės. Iš pradžių buvo sudėtinga, nes neturėjau profesionalaus įrankio. 2016 m. po kursų Barselonoje visiškai kitaip suvokiau virvės praktiką ir ėmiau tuo užsiimti. Supratau virvių skirtumus, jų panaudojimo ir pritaikymo galimybes. Šios disciplinos pasirodymuose matoma daugiau žmogaus kūno nei naudojant

juostas, nebesislepiama už rekvizito, judesys tampa dinamiškesnis.

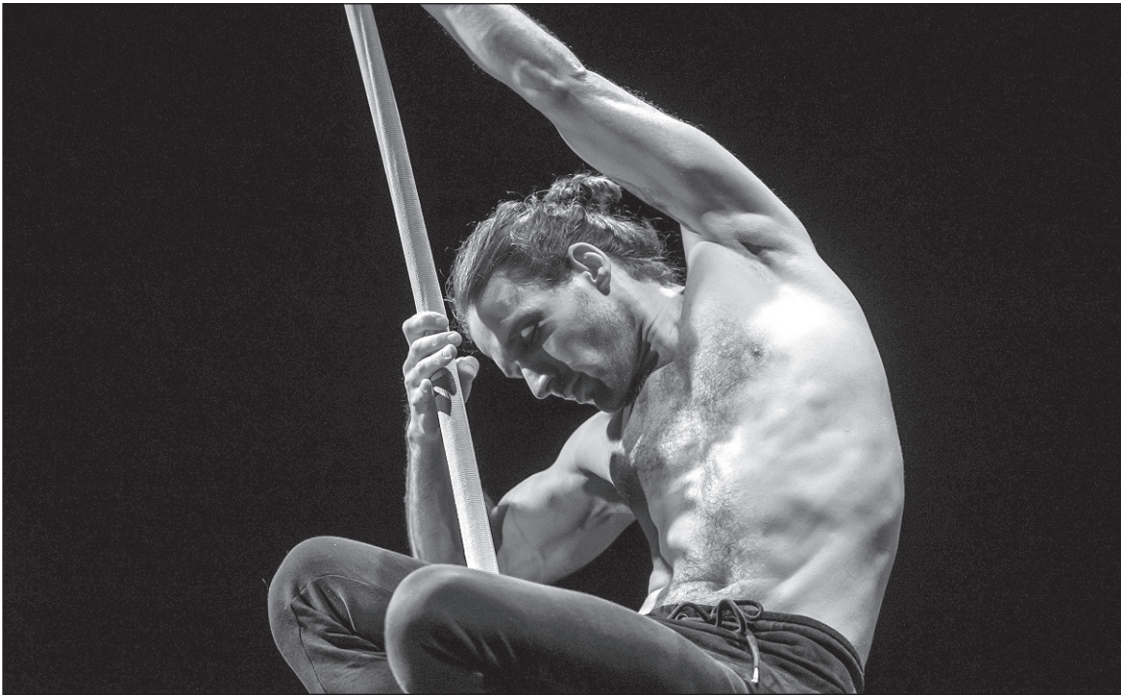
Kaip keitėsi jūsų požiūris į žodį „cirkas“?

Savo karjerą cirke pradėjau nuo komercinės srities – ugnies šou. Niekada nedirbau tradiciniame cirke, o 2010 m. per „Naujojo cirko savaitgalį“ pamačiau kitokio tipo cirko spektaklių, kurie įkvėpė mane iš komercinės sceninės veiklos pasukti meno kryptimi. Šie pasirodymai leido atrasti ir suvokti šią cirko sritį. Bėgant metams mokiausi skirtingų jos aspektų, dabar leidžiančių būti tokio tipo meno kūrėju.

Požiūris į cirką kinta, jis niekada nelieka toks pat. Pastaruosius dvejus metus analizuoju šiuolaikinio cirko teoriją, išplečiančią šios meno srities suvokimą. Galiu teigti, kad kuo intensyviau gilinuosi, tuo sunkiau rasti trumpą apibendrinimą ir įvardinti, kas yra šiuolaikinis cirkas, bet stengiuosi tai daryti kurdamas. Pradėdamas statyti naują spektaklį apsibrėžiu ribas ir pagrindą, nuo kurio atsispiriu dirbdamas, pažymiu jį tašku A (tarkim, tai gali būti cirkas su gyvūnais). Mano judėjimas į tašką B vyksta atsikant naudoti gyvūnus, ir tai jau galiu vadinti šiuolaikiniu cirku. Svarbiausia yra šis judėjimas.

Kaip vyksta cirko repeticijos, pasirošimas oro akrobatikos pasirodymams? Ar tai panašu į šokio ir teatro spektaklių kūrimą?

Šokio ir cirko repeticijos turi daug bendro. Vienas didesnių skirtumų yra tas, kad kurdami pasirodymą daug laiko skiriame savo disciplinai, pasiruošimui, pripratimui prie konkrečių aspektų. Be to, prisimenant jau minėtą kelionę nuo A iki B, kurdami turime apribojimų.

Konstantinas Kosovecas pasirodyme „R.L.42“

D. PUTINO NUOTR.

Vėliau vyksta, tarkim, oro disciplinos ir šokio sujungimo etapas – iš pradžių į frazes, vėliau į didesnius gabalus, ir tik pasiekę šią būseną imame kelti prasmės klausimus.

Kuo skiriasi jūsų praktikuojamos disciplinos pritaikymas kuriant operą ar šokio spektaklį, palyginti su tuo, kai dirbate vienas ir užsiimate tik akrobatika?

Cirkas suteikia atvirą santykį su objektu ir išplečia erdvės panaudojimo galimybes, nes scena gali būti panaudota ne tik kaip grindys, veiksmas gali vykti ir virš jos, palubėse. Tai sukuria personažų bruožus, charakterius. Nemėgstu, kai per pasirodymą cirko artisto numeris naudojamas kaip atskira scena, o ne vientiso vyksmo dalis.

Jūsų projektas „Endurance“ šiemet apdovanotas Boriso

Dauguviečio auskaru. Lietuviškai pavadinimas reiškia ištvermę. Apie kokią ištvermę kalbate?

Mūsų kūrybinės grupės atspirties taškas buvo žmonių, išplėtusių žmonijos galimybių ribas, istorijos – kopimas į Everestą, ultramaratonai... Analizavome jų nuotaiką, emocijas. Norėjome perteikti šių žmonių patiriamą spaudimą (nuleidome lubas), nuovargį, euforiją. Taip pat ieškojome priežasčių, kodėl žmonės renkasi siekti tokių tikslų. Tai buvo šios temos fizinio ir emocinio santykio tyrimas.

Ar šis projektas specialiai buvo kuriamas kamerai, ar tai karantino ir tuometės situacijos nulemtas sprendimas?

Spektaklis buvo kuriamas atlikti gyvai, tačiau dėl techninio sudėtingumo nusprendėme jį rodyti tik vieną kartą. Tam, kad šis

pasirodymas įgytų išliekamąją vertę, jį nufilmavome. Tai įvyko jau po gyvo pasirodymo.

Su kokia cirko disciplina šiandien daugiausia dirbate? Kokiuose kūrybiniuose procesuose dabar dalyvaujate?

Daugiausia tebedirbu su virve, nors praktikuoju ir kitas cirko disciplinas. Viename iš dabartinių kūrybinių procesų dalyvauju kartu su Aleksejumi Smolovu iš Rygos, praktikuojančiu Cyro rato discipliną. Kurdami radome daug bendro tarp Cyro rato ir virvės, domimės šių dviejų objektų santykio ir panaudojimo scenoje galimybėmis. Tai mus domina ne tik kaip forma, bet ir kaip žmonių gyvenimų atspindys – vienas gyvena virvės, o kitas rato pasaulyje.

Dėkoju už pokalbį.

ATKELTA IŠ 6 PSL.

ne į chararkerį, atsiskleidžiantį per vieną ar kitą lytį. Žmogus, atmetus socialinių stereotipų rėmus, – jokiame šeiminiui nepriklausantis juokdarys.

Arvydo Dapšio naujasis hercogas Frederikas ir Edmundo Mikulskio senasis Hercogas teatrališkumu pagyvina reikalus. Gaivaus oro scena – stebuklingas miškas, kompaktiškai įkurtas įeinamosios spintos tipo patalpėlėje, ir jame apsigyvenęs ištremtas senasis Hercogas. Viso spektaklio metu buvo matyti tik užvertos durys, apdengtos bambuko žaliuzėmis. Staiga erdvė atsiveria, o viduje – daug žalmos ir ištremtas didikas. Jo balsą

Agnė Šataitė spektaklyje „Kaip jums patinka“

M. SAVIČIŪTĖS NUOTR.

lydi stiprus aidas, šešėliu krintantis per visą mišką, nors iš tiesų tik per nediduką rūšį.

„Kaip jums patinka“ ir pateikiamas taip, kaip tik jums norisi.

Norite meilės – jos bus įvairiausių formų, net erotikos ir pavydo scenų. Norite rimtesnių temų – imkite truputį ir to, tik ne per daug. Gal jums artimiau stilistinė apkrova ir

svarstymai, kas iš viso yra teatras, – šito duodama su kaupu. Visko daug, bet kartu kaip ir nieko. Vietoj nuoseklios ar bent jau apčiuopiamesnės retokai gvildenamų temų plėtotės išeina kažkas panašiau į „taip, mes kalbame apie meilę plačiąja prasme, apie jos formų pažinimą, bet visa tai apmėtome viskuo, kas papuola po ranka, nes kodėl gi ne, nes viskas gali būti pakišta po stilistikos ir žanro sąvoka“. Nes juk viskas – vienas ištisas informacijos įvairiausiomis formomis srautas.

Stilizuoti istoriniai kostiumai greta sportinių batelių – išties žavų, greitojo maisto kioskelis vietoj hercogo dvaro irgi priartina prie šių dienų. Bet nei šiokie, nei tokie vaizdo įrašų intarpai, į regos periferiją retai patenkantys ekranai, nuo meilės apsaigusio poeto klejonės ir kambarėlis kaip viena didelė realybės šou kamera perša mintį,

kad visa tai šiuolaikiškumas dėl... šiuolaikiškumo.

Skvarbiausios užuominos į kažką daugiau nei šiaip pasirodymą riste paleistos antroje spektaklio dalyje. Net jei nesinori sutelkti žiūrovo dėmesio į svarbesnius aspektus, tiesiog leidžiama graibstyti nuotrupas, pridengti viską laviravimu tarp to ir ano – irgi kažkaip keista.

Gal viską būtų galima grįsti tuo, kad šis N16 ženklų aprašyme pažymėtas spektaklis, duodantis vizualų pažadą parodyti, kad teatre būna visko, labiau tinkamas jaunai pauglių publikai. Šmaikštumas, kad ir vietomis lėkštas, vis tiek kam nors gali išspausti šypsnį. Nors ką jau čia – ir pats gali pajusti paau-glišką palengvėjimą, kai apkarsti spėjusi santykių aiškinimosi scena tiesiogine žodžio prasme uždaroma.

Perpetuum mobile

Henriko Čerapo paroda „Ventos dainos. Slenksčiai ir kaskados“ galerijoje „Tsekh“

TAUTVYDAS PETRAUSKAS

Paklaustas, ar čia taip ir turėtų būti, kad apšvietimas neįjungtas, „Tsekh“ galerijos darbuotojas atsako, kad taip norėjo pats menininkas – „tegul dienos šviesa būna tol, kol yra“, nes ji kūrinius apšviečia visai kitaip nei dirbtinė. Tuomet jis atlieka nedidelį bandymą – trumpam įjungia šviesas ir parodo, ką parodos autorius tapytojas Henrikas Čerapas turėjo omeny. Skirtumas tarp vieno ir kitokio tų didžiulių drobių apšvietimo tikrai ryškus. Esant vien dienos šviesai, drobės tūno lengvoje prietemoje, bet joms taip natūraliau. Jokių smulkių detalių paveiksluose nėra, nieko užslėpto ar ko nors, kam reikia įdėmaus žvilgsnio ir daug šviesos. Jei trumpai, parodoje (kuratorės Agnė Kulbytė ir Kristijona Čerapaitė) eksponuojamos tiesiog juodai nuteptos ir labai didelės drobės.

O dydis šių darbų poveikiui yra lemiamas. Dėl tokių gabaritų nereikia prie kiekvieno paveikslą priėti atskirai, kaip būna su „normalesnio“ dydžio drobėmis. Čia jos visos vienu ypu tave apsupa, beveik iš visų pusių. Drobės lyg sienos, aukštesnės už žmogų. Net gali pasirodyti, jog galerijos erdvę sudaro ne esamos tikros sienos, o Čerapo nudažytos ir pastatytos. Įeini į parodos erdvę ar, tiksliau, tiesiog įlendi pro kokį didesnį tos sienos plyšį, ir lyg atsiduri tapybos viduje. Tikrai primena tuos kartus vaikystėje, ir ne tik, kai smalsumas nugali baimę įsmukti į seną apleistą buvusią fermą ar sandėlį. Esant viduje jaudulys kyla labiau dėl erdvės didumo ir tuštumo nei dėl rizikos būti užtikntam. Tarsi visa ta apleista erdvė trumpam priklausytų vien tau ir slaptojo žygio kolegoms. Tačiau kas ištis mums būtų priklausę, yra

niekas, tuščia, apmirusi erdvė, net jei ir didžiulė. Šitaip netikėtai pasireiškia ir leidžia būti pajuntamas nieko buvimas. Gerai, kad plyšys ne vienkryptis, galima išlėkti atgal, į visko pilnus kiemus ir namus.

Atsidūrus Čerapo tapybos darbų apsupty, užėjus į jo sukurtą erdvę, nereikėtų tikėtis draugiško sutikimo ir vaišių stalo. Čia, kaip ir tuose apleistuose pastatuose, didžiulis, net kvapą užimantis erdvės tūris, jis čia vienas pats, belieka jame pabuvoti. Tas tapybos sukuriamas tūris kartu yra iššūkis dokumentuoti tokią ekspoziciją. Jokia reprodukcija neperteiks tokio mastelio, ji neužfiksuotų parodą kaip įvykį, tačiau nedaug padėtų suvokti kūrinių ypatybes.

Tiek pat, kiek dydis, parodai svarbi ir spalva, kurios čia daugiausia. Beveik viskas – juoda. Tiršta ir klampu, vien tepimo žymės, jų labai daug. Kartojimas ir kitų spalvų atsisakymas viršun iškelia vien patį potėpio judesį, be papildomos vietos informacijai. Monotoniškas, vos ne konvejerinis dažymo judesys klausia apie šios „veiklos“ esmę, žmogaus [rankos] žymę. Kaip tik dėl to, rodos, elementarumo ekspozicijoje vis kartojasi ir neapleidžia mintis, kad ką čia apie parodą bepridursi ar pakalbėsi. Čia nėra ką kalbėti. Tokie kūriniai tesuteikia darbo akims, jie skirti žiūrėjimui *per excellence*, o kalbėjimas būtų jau antrinis, nuo reikšminio pirminės paskirties (būti matomam) kiek nutolęs atvėrimo būdas. Bet koks grūmimasis su kalba siekiant įdinti vizualų meną jau savaime yra bandymas perkelti vaizdo duotybę iš jo „gimtosios zonos“ į kitą, nesvarbu, ką vaizdas rodytų. Vis dėlto vaizdai prašosi būti apkalbami, jie patys nebyliai kreipiasi, sukeldami kokias nors reakcijas. Interpretacija panaši į metaforą – ji ką nors

V. NOMADO NUOTRAUKOS

Ekspozicijos fragmentai

pasako panašiai, bet ir kitaip, dėl to kalbėjimas apie vaizdus yra paradoksalus, nes šie pirmiausia rodosi, pasimato, iškyla priešais akis, o žodis eina vėliau.

Čerapo juodųjų tapybų atveju tai ypač išryškėja. Šių drobių vaizdai tarsi nereikalauja žodžio, nes tiesiog pasirodo tuo, kuo yra – daug vienodų vertikalių, sutelktų brūkšnių ir beveik monochromija. Vien save patys parodantys stambūs, klampūs potėpiai. Daugiau visiškai nieko. O bandant apie tai rašyti ir iškyla klausimas, kam reikalingas tekstas, kai jau yra tai, kam paroda ir skirta: yra paveikslai ir vaizdai, jie patys „kalba“, tarpininkų nereikia. Tad šitie tarsi nieko nerodantys vaizdai priveda prie prasmės klausimo, einančio kartu su teigimu, kad viskas jau padaryta, nutapyta, aptarta ir atlikta, išrašyta ir iškalbėta, kam daryti vėl. Panašiai tekste, parodoje ant sienos, rašo ir Čerapas – vis kartoja, kad parodų neberengs.

Bet šio principo pasikartojantis sulaužymas nurodo ne negebėjimą jo laikytis, o turbūt tam tikrą viltį

tapybos, kaip meno ar komunikacijos rūšies, atžvilgiu. Ji, nors ir sodriai juoda, tebetinka būti tarpininke tarp autoriaus ir žiūrovo. Nuredukavimas iki visiškai minimumo – drobė ir eilinis (nors ir preciziškas) dažo pėdsakas ant jos. Ir nuolatinis to pakartojimas, lyg siekiant vis iš naujo įsisąmoninti. Tą pėdsaką, tapymo įvaizdinimą, teigimą, kad „aš buvau čia“. Arba lyg

siekiant vis grįžti namo, į pradžios tašką, kaip nors užčiuopti jį, prisiliesti prie šerdies. Iš meno kartais būtent tokios patirties ir norisi – sunkiai apibrėžiamos, be nusaldinimų ar daugžodžiavimų, labai individualios, gal net kažkiek archajiškai supaprastintos ir tuo kažkodėl truputį didingos.

Paroda veikia iki birželio 3 d.

Anonsai

Aleksandro Gliadelovo fotoparoda „Karas Ukrainoje. 2022 metai“

Gegužės 20 d. 18 val. Nacionalinėje dailės galerijoje (Konstitucijos pr. 22, Vilnius) visuomenei pristatoma kilnojamoji Ukrainos fotografo Aleksandro Gliadelovo fotografijų paroda „Karas Ukrainoje. 2022 metai“. Parodos pristatyme dalyvaus Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus direktorius Arūnas Gelūnas, parodos kuratorius Gintaras Česonis, Lietuvos kariuomenės vadovybės atstovai.

„Mano nuotraukos negali sustabdyti karo, bet paveikti gali, nes dokumentinė fotografija yra liudijimas. Gera dokumentinė fotografija išlieka ilgam, ir ji pasakoja apie tai, kaip viskas vyko iš tikrųjų“, – sako fotografas Aleksandras Gliadelovas.

Aleksandras Gliadelovas, „Prekybos ir pramogų centras „Retrovilis“ po apšaudymo. Kyjivas“. 2022 m.

2022 m. vasario 24 d. 5 valanda ryto – tai akimirka, kai po pirmosios sprogimų bangos aido visų Ukrainos žmonių gyvenimas pasikeitė negrįžtamai. Karo metu kinta prioritetai, pasaulėžiūra, keičiasi viskas, ir kiekvienas privalo

akimirksniu pasirinkti tam tikrą poziciją. Aleksandras Gliadelovas savąją pasirinko gerokai anksčiau, nei prasidėjo bombardavimai, – jis karą Ukrainoje fotografuoja nuo 2014-ųjų, savo ginklu pasirinkęs LEICA M6 analoginį fotoaparātą.

„Fotografo tikslas – pasakoti už tuos, kurie jau nebegali prabilti. Kai kovo 30 d. rusų daliniai pasitraukė iš Kyjivo srities Bučos rajono miestų ir gyvenviečių (Irpinės, Bučos, Hostomelio, Borodiankos ir kt.), kitą dieną į šias prieš nusiaubtas teritorijas įžengusi Ukrainos kariuomenė išvydo neįtikėtiną skausmą ir tragediją. A. Gliadelovas ten padarė šimtus sugriautos praeities kadrų, bet visose jo nuotraukose matyti ir viltis, ir grįžimo į įprastą gyvenimą galimybę“, – rašo parodos anotacijoje Katerina Kostenko, Kyjivo nacionalinės vaizduojamosios dailės ir architektūros akademijos Meno istorijos ir teorijos fakulteto studentė, nuo 2022 m. kovo mokslą tęsianti Vilniaus dailės akademijos Dailės istorijos ir teorijos katedroje.

NDG pristatoma paroda jau buvo parodyta gegužės 14 d. Utenoje, Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės šventėje.

Galerijoje paroda bus rodoma neilgai – tik iki birželio 5 d., o vėliau bus eksponuojama Lietuvos miestų viešosiose erdvėse. Parodos lankymas galerijoje – nemokamas.

A. Gliadelovas (g. 1965 m. Legnicoje, Lenkijoje) yra ukrainiečių fotografas dokumentalistas, vienas žymiausių Ukrainos kultūros atstovų. Fotografiuoti pradėjo 9-ojo dešimtmečio pabaigoje, apdovanojamas keliomis svarbiomis meno premijomis. Svarbiausios kūrybos temos – visuomenės socialinės ir sveikatos problemos, humanitarinės krizės, kalėjimai, beglobystė ir kariniai konfliktai. A. Gliadelovas dirbo Moldovoje, Kalnų Karabache, Čečėnijoje, o nuo 2014 m. fotografuoja Ukrainoje. Menininkas bendradarbiauja su daugeliu tarptautinių humanitarinių organizacijų, tarp jų ir su „Gydytojais be sienų“.

NDG INF.

Ar popžvaigždė yra graži?

Marina Abramovič Kaune

AISTĖ KISARAUSKAITĖ

Pradėsiu nuo akivaizdžių faktų – pagaliau Lietuvoje, Kaune, vyksta net trys pasaulinių meno žvaigždžių parodos – Yoko Ono „Ex It“, Williamo Kentridge'o „Tai, ko nepamenamė“, Marinos Abramovič „Būties atmintis“. Tiesa, kol kas Lietuvos banko Kauno filiale eksponuojama tik viena Yoko Ono instaliacija, skirta karui, o paroda bus atidaryta vėliau. Vargu ar atsisiras daug žmonių, negirdėjusių šių vardų, net jei jie yra tolokai nuo dabarties meno vyksmų, nors žymioji menininkė Yoko Ono, kaip dažnai nutinka moterims, daug kam žinoma tik kaip Johno Lenono draugė, bet Marina Abramovič peržengė šias moterims skirtas stiklo lubas ir savo pavardę pavertė tikru meno prekės ženklu.

Turbūt jau nereikia kartoti, kad parodos įvyko kaip „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ programos dalis. Ir ta proga dar vyks ar vyksta daugybė kitų renginių. Marinos Abramovič parodą organizavo galerija „Meno parkas“ (kuratoriai – Arvydas Žalpsys ir jos parodos Lenkijoje kuratoriai Wacław Kuczma, Dorota Kuczma), tačiau eiliniam žiūrovui tai mažai rūpi, o kartais ir meno kritikei norisi pabūti ta paprasta piliete, galbūt net neskaiciusia Abramovič autobiografijos „Eiti kiaurai sienas“, nemokėjusia kelių dešimčių eurų už jos paskaitą „Žalgirio“ arenoje, o tik atėjusia į Kauno paveikslų galeriją pamatyti parodos. Tačiau išankstinė nuomonė vis dėlto šmėžuoja už nugaros, nes pastarųjų metų pasaulinio meno prekės ženklo savininkės performansai sukeldavo nemažai kalbų dėl galimo savanorių išnaudojimo, dirbtinumo, išvaizdos pokyčių nebuvimo, tačiau į tokias apkalbas nesisileisiu, tik priminsiu, kad tai – neatsiejama popžvaigždės gyvenimo dalis, kaip ir tūkstantinės auditorijos. Kadaise Abramovič savo performansu ironizavo tezes, kad „Menas privalo būti gražus, menininkas privalo būti gražus“ („Art Must Be Beautiful, Atist Must Be Beautiful“, 1975), tačiau panašu, kad dabar į tai ji žiūri pakankamai rimtai.

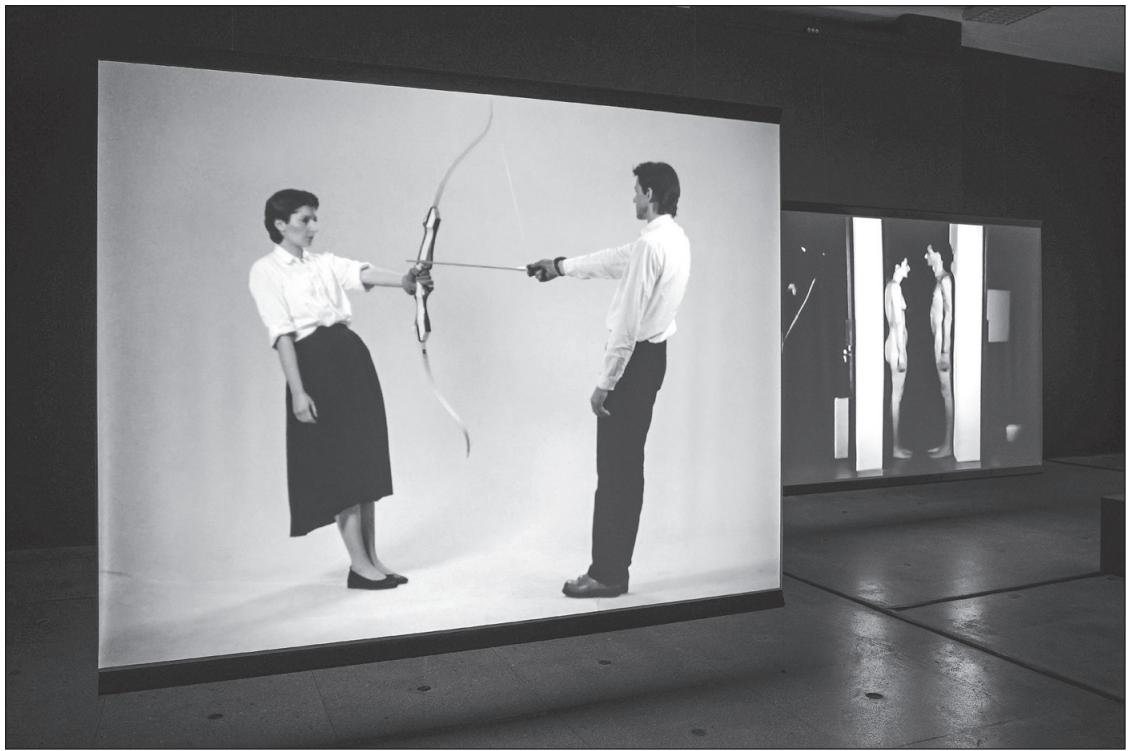
Taigi, paskaitoje aš nebuvau, nes iš koncertų mieliau renkuosi Laurie Anderson, kuri gali surengti koncertą ir šunims, kuri taip pat mėgsta pasakojimo formatą, nors jos pasakojimai turi tai, ką demonstruoja Yoko Ono ar Williamo Kentridge'o ekspozicijos Kaune – neįtikėtiną ateities nuojautą. Ir tikrą žmogišką išgyvenimą – užuojautą skriaudžiamiesiems.

Šios dvi ekspozicijos atsidarė dar prieš karo Ukrainoje pradžią, tapdamos išsipildančių meno pranašysčių įrodymu, o Abramovič per

savo parodos atidarymą jau turėjo progą viešai pasmerkti, kaip dera europietei, Rusijos vykdomą agresiją, nes atidarymas vyko po vasario 24-osios, t.y. kovo 29 dieną. Tiesa, Lietuvoje, europinės demokratijos šalyje, tiek eilinis žiūrovas, tiek meno kritikas neprivalo garbinti atvykusios žvaigždės, net jei pats atvykimo ir parodos surengimo faktas iš tiesų džiugina. Nes parodoje džiugina toli gražu ne visas.

Itin švari, racionali parodos architektūra gerokai aptriušusias Kauno parodų rūmų sales paverčia istorinių Abramovič performansų videodokumentacijos muziejumi. Ir ne tik jos vienos. Kaip teigiama parodos aprašyme, idėja buvo sukurti vientisą videoinstaliaciją, vengiant artefaktų, fotografijos, tapybos darbų ar piešinių. Apatinėje salėje eksponuojami senesni, žvaigždės statuso pamatus pakloję menininkės performansai. Abramovič garsėja kūriniais, atliktais ant žmogaus psichinių ar fizinių galimybių ribos, beatodairiškai atsiskaitant savo saugumo, privatumo, tikrinant žiūrovo moralines ir etines ribas. Vienas tokių, tapusių Abramovič kūrybine etikete – „Rhythm 0“ (1974), kai menininkė stovėjo galerijoje „Studio Morra“, o žiūrovai galėjo jai daryti ką panorėję, naudodami 72 išdėliotus daiktus, tarp jų rožę, kvėpalus, plunksną, medų, duoną, vyną, vinis, skalpelį, žirkles ar šaunamąjį ginklą su viena kulka. Ir tai – neabejotinas jos nuopelnas, iki tol buvusių meno ribų peržengimas. Tačiau parodoje šio kūrinio nėra, o pirmo aukšto ekspozicijoje, einant nuo vieno ekrano prie kito, klausant, išgyvenant kūrinį, nejučia esi įtraukiamas į visai nelauktą naratyvą. Nors eksponuojama ir kelių performansų, kuriuos Abramovič atlieka viena, dokumentacija, didžiąją ekspozicijos dalį sudaro nuo 1976-ųjų atlikti kūriniai, kuriuose dalyvauja du žmonės – vyras ir moteris, Marina Abramovič ir jos partneris Ulay (Uwe Laysiepen). Atidžiai peržiūrint šių performansų medžiagą, pamažu jie pradeda pildyti vienas kitą, kaskart pridėdami dar vieną dviejų žmonių – vyro ir moters – sudėtingų santykių aspektą, tiria porą sudarančių asmenų ego, vyriškos ir moteriškos psichinės bei fizinės energijos ribas.

Dviejų žmonių konflikto apogėjuje kartais tiek vyro, tiek moters antrajai pusei skeliamas antausis tampa performanso „Šviesa–tamsa“ („Light/Dark“, 1977) pagrindu, kai per veidą trunkoma paeiliui ir vis greitėjančiu tempu tol, kol abiejų veiksmai susilieja į vientisą smurto masę ir vienas kažkuris tai nutraukia. Žvelgiant iš vyro ir moters santykių perspektyvos dramatiškai atrodo ir „Nepamatuojamybės“ („Imponderabilia“, 1977), kai pora,

Ekspozicijos fragmentai

nusirengusi nuogai, verčia žiūrovus (ar, verčiau, „patyrėjus“) praeiti, ar, tiksliau, prasisprauti tarp judviejų siauru įėjimo durų tarpu, neišvengiamai liečiant, su galimybe pasirinkti, į kurį atsisukti veidu. Pora, leidžianti miniai eiti tarp judviejų... Performanse „Atramos energija“ abu balansuoja ant įtemptos lanko strėlės, nukreiptos menininkei į širdį („Rest Energy“, 1980). „Plėtimasis erdvėje“ („Expansion in Space“, 1977), atliktas „Documentoje 6“ Kaselyje, tarsi plečia asmeninę poros erdvę, visu kūnu abiem daužant pastato kolonas, kurios pamažu juda į priekį, tačiau taip abu partnerio menininkės atliktame performanse „Išpažintis“ („Confession“, 2010), kai ji nejudėdama klūpi ant grindų priešais asilą ir jie žiūri vienas į kitą, subtitruose kalbama apie menininkės tėvų, t.y. vyro ir moters, santykius. Reikia pabrėžti, kad bendros kūrybos laikotarpiu Abramovič ir Ulay'us ne tik buvo lygūs kūrėjai, bet ir rengėsi bei elgėsi lyg dvyniai, veikė kartu įsteigtos grupės „The Other“ vardu, buvo gimę tą pačią dieną (lapkričio 30-ąją, tik skirtingais metais), net apibūdino save kaip vieną kūną su dviem galvomis.

Tačiau ši dviejų žmonių santykių drama turi tik vieną pavardę afišoje, reklamoje, žiniasklaidoje – Abramovič. Čia galima paprieštarauti, kad nereikia išradinėti problemos, juk smulkiais raidėmis pateiktame parodos aprašyme Ulay'aus pavardė nenuitylėta, kad eksponuojamas net atskiras menininkės interviu, skirtas judviejų istorijai, arba tarti jį taip įskaudinus ją, kad... arba sakyti, kad teisiškai Abramovič turi būtent tokias teises į kūrinį, tačiau net aktorių, atliekančių režisieriaus sumanymus, pavardės yra labai svarbi filmo dalis. Tiesa,

menininko pavardė buvo vėl pasirodžiusi Abramovič 2010 MoMA retrospektyvoje, performanse „The Artist Is Present“, bet... kaip žiūrovo. Ten Marina sėdėjo žiūrėdama kiekvienam, atsisėdanciam prieš ją už stalo į akis, kol priešais lyg netyčia atsidūrė jos buvęs partneris. Tuomet buvo plačiai aptarinėjamas situacijos dirbtinumas, jos ašarų tikrumas ir panašūs dalykai, tačiau žiūrovų abejonės meno pasaulyje įvardinamos paprastai – „meno kūrinys neįtikina“.

Galima sakyti, kad aš esu tik mažos šalies su aptriušusiomis parodų salėmis niekam nežinoma meno kritikė ir mano nuomonė nieko nepakeis. Žinoma, popžvaigždės ir

politikai, būdami galios viršūnėje, gali cenzūruoti savo gyvenimą, jį visokeriopai puošti, tobulinti net savo išvaizdą, nes ji yra prekės ženklo dalis, tačiau neleistina, kad cenzūruotų kitų gyvenimą, net jei tai sutvarkoma pagal įstatymus ar tie kiti patys sutinka atiduoti autorines teises. Parodoje, kur tiek daug dviejų žmonių, afišoje pačios menininkės gera valia turėtų atsirasti ir antrojo menininko vardas – Ulay. Tuo labiau, kad jis jau miręs. Bent jau siekiant nebūti grobuonimi, nes

kolonializmas, plėšikavimas bandant pagrobti svetimą skalbyklę ar kūrybą neturėtų mums tikti. Kitaip visas atsiduoda putinizmui, kad Krymas irgi „išreiškė valią“ atiduoti savo teises, o kadaise į Sovietų Sąjungą atseit „savo noru įstojo“ ir Lietuva. Kaip sako Williamas Kentridge'as: „Turime suprasti skirtingas sukonstruotų nežinojimų formas, per kurias nuo mūsų tikslingai nuslepiami dalykai, istorijos, mums uždaromi priėjimai prie archyvų, suvedinami gėdingi faktai.“ Karo akivaizdoje Kentridge'o kūryba atrodo dar aktualesnė, nes jis savo poziciją mato visų nuskriaustųjų bei užribyje paliktųjų pusėje, ką įvardina žodžiu „benkartiškumas“.

O „Būties atmintis“ iš tiesų kalba apie atmintį, šioje parodoje vis dar matomas kadaise buvęs gyvas kūrybinis dviejų žmonių bendradarbiavimo kūnas, kaip jie įvardino – vienas kūnas su dviem galvomis. Dabar viena galva nukirsta ir kūnas paliktas tik su viena galva ir viena pavarde – Abramovič. Tačiau tokiu atveju visada jaučiasi net ir kruopščiai maskuojamas trūkumas. Ir todėl menininkė nėra graži.

Paroda veikia iki liepos 31 d.

Iš salos į salą

Pokalbis su taivaniečių menininke Chia-Yun Wu

MARIJA MARTINAITYTĖ

Gegužės mėnesį į Nidos meno koloniją iš Taivano atvyko menininė Chia-Yun Wu. Ši meno rezidencija yra tarptautinio fotografijos simpoziumo „NIDA. Sutikti fotografiją“ dalis. Iš 102 kandidatų menininė komisijos buvo atrinkta vienbalsiai. Chia-Yun Wu koncentruojasi į meno tarpdiscipliniškumą ir savo darbuose jungia kino kalbą, fotografiją, kitas medijas bei meno formas.

Kaip pasikeitė vaizdo supratimas? Kas jums yra vaizdas, kas – fotografija?

Iš pradžių mane domino fotografija kaip visuma, taip pat ir filmai. Dabar mane labiausiai traukia vaizdo fenomenas. Jei prisiriščiau tik prie vienos disciplinos, pavyzdžiui, fotografijos ar filmų kūrimo, tai galbūt pavirstų tik technikos ar temos apmąstymais. Tiek kino menas, tiek fotografija paremti pasakojimu ir reikalauja daug dėmesio technikai. Kurdama dažniausiai naudoju daugiau nei vieną mediją, nes noriu sukoncentruoti daugiau dėmesio į idėjas ir pačią medžiagą. Manau, kad ir fotografija ilgainiui man tapo viena iš kūrybos medžiagų. Mano kūryba daugiau kalba ne apie pačią fotografiją, o apie vaizdą.

Taip pat pastebėjau, kad labai mažėja fotomenininkų, kurie tik fotografuoja. Vis daugiau atsiskama į koncepciją ir jų darbai perlipa tik vizualinės reprezentacijos ar pasakojimo ribą, kūriniai apima ne tik simbolius, įvairius kontekstus ir kažką uždaro, bet ir gilumą.

O kokie menininkai paskatino, įkvėpė žiūrėti į fotografiją taip, kaip jūs ją suprantate ir naudojate dabar? Kodėl?

Man patinka Shirin Neshat – Niujorke gyvenanti menininė iš Irano. Iš pradžių fotografija buvo jos pagrindinė naudojama medija, bet paskui jos darbai tapo abstraktesni ir labiau sutelkti į idėją. Taip pat ji pradėjo kurti videomeną ir net vaidybinius filmus. Dabar ji yra ir režisierė, ir mane žavi jos mintys bei jų raiška, jos kūrybos plėtotė.

O kokias temas ruošiatės tyrinėti savo naujausiuose kūriniuose čia, Nidoje? Kas jus labiausiai domina šiuo metu?

Kadangi dar neseniai atvažiavau, neturiu konkrečios idėjos. Man Nida primena salą, nors žinau, jog ji yra Neringos dalis, kuri iš tikrųjų yra plonas žemės ruožas vandenyje kaip pusiasalis, prasidedantis Rusijoje. Mano gimtinė Taivas – maža sala, ir dabar čia aš jaučiuosi taip, lyg iš vienos salos trumpam būčiau persikėlusi į kitą.

Todėl manau, kad mano kūrinys bus apie šalies idėją, naudojant

Chia-Yun Wu ASMENINIO ARCHYVO NUOTR.

salos simbolį. Dažnai kūryboje diskutuoju apie santykius tarp savęs ir šeimos, savęs ir šalies bei savęs ir pasaulio. Tai mane domina, nes šiuo metu situacija Taivane yra labai neapibrėžta ir neaiški, esame izoliuoti nuo pasaulio. Tapatybė tampa prieštaringa tema kiekvienam taivaniečiui.

Atvykusi čia bandau suprasti ir Lietuvos istoriją. Lietuva nepriklausoma kiek daugiau nei trisdešimt metų. Ir Taivane buvo įsigalėję nedemokratiški suvaržantys įstatymai, kol vos prieš 35 metus atsirado demokratija, nors vis tiek jai koją kiša autokratinė kaimynė. Tiek Taivas, tiek Lietuva turi istorijos panašumų, mes visi kovojome už laisvę. Todėl dabar renku vaizdinę medžiagą Nidoje ir mąstau apie salas, šalis ir laisvę.

Kaip taivanietiška kilmė daro įtaką jūsų kūrybai, net kai ne visada kuriate Taivane? Kaip svarbu menui būti politiškam? Kaip svarbu, kad jūsų kūriniai būtų politiškai, kai vien jūsų tapatybė vis dar dažnai interpretuojama kaip politiškai ar prieštaringa tema?

Nemanau, kad visas menas turi būtina būti politiškas. Bet mano kūryboje politinės problemos atsiranda natūraliai. Dirbant su menu, gyvenimas tampa įkvėpimu, o mano gyvenimas negali būti atskirtas nuo vietos, kurioje gimiau, iš kurios esu. Taigi tai, kad esu iš Taivano, smarkiai veikia ir mano darbus.

Kas jums svarbiau – vieta, kurioje menas yra kuriamas, ar vieta, kuriai menas yra kuriamas (kur jis eksponuojamas)?

Tai priklauso nuo aplinkybių. Savo karjeros pradžioje daugiausia dalyvavau grupinėse parodose. Ekspozicinė erdvė kiekvienam menininkui buvo ribota, kartais darbui ar serijai buvo skiriama tik viena siena. Dabar atsiranda vis daugiau galimybių personalinėms parodoms, todėl bandau pirmiausia apmąstyti parodos erdvę ir sujungti ją su savo idėjomis, kurias noriu išsakyti. Erdvė tapo vienu svarbiausių mano darbų dėmeniu. Ne visada aiškiai žinau, kaip atrodys kūrinys, bet jei turiu galvoje konkrečią vietą, žinau, kad galėsiu prisitaikyti ir vizualizuoti idėjas būtent pasinaudodama erdve. Kalbant

apie erdviškumo svarbą, manau, kad man instaliacijos dažnai yra geriausias būdas išreikšti mintis.

Nors dirbate su skirtingomis medijomis ir disciplinomis bei jų elementais, ar galėtumėte pasirinkti vieną, kuri būtų artimiausia jūsų meninei praktikai? Ar visgi tvirtai tikite, jog įvairios medijos ir disciplinos visada persipina ir susijungia?

Taip, mano mąstymas dar paremtas filmų kūryba. Kartais, kai galvoju apie personalines parodas, bandau sukonstruoti scenas. Ruošimasis parodoms gali tapti labai panašiu procesu į filmo atsiradimą. Filmai sudėlioti iš scenų, kurios išrikiuojamos ir paremtos laiku. Paroda remiasi erdve ir struktūrišku kūrinių išdėstymu, žiūrėjimo būdo ar skirtingų medijų jungties organizavimu. Ir menininkas, ir režisierius kontroliuoja žmones (veikėjus ar žiūrovus), dalykus (istorijas ar temas), laiką, erdvę ir materijas (kino rekvizitus ar objektus) savo darbuose (parodose ar filmuose). Todėl parodos struktūra man labai svarbi kaip būdas perkelti vaizdinius iš filmų į vizualų šiuolaikinį meną.

Pradėjote nuo kino meno, o kas paskatino pereiti ir prie kitų meno formų (fotografijos, instaliacijų, grafikos, skulptūros)?

Kai studijavau kiną universitete, dauguma studentų rinkosi arba dokumentinius, arba vaidybinius filmus. Abu yra geri, bet kartais jaučiau, jog dalykai, kurie gimsta mano galvoje, negali būti išreikšti tik kinu, nes ne visada noriu pasakoti konkretų pasakojimą. Labiau domina būsenos, situacijos ar emocijos, kurioms nebūtinai reikia labai dramatiškos išraiškos. Taip pat mėgstu kurti ir rankomis, tyrinėti įvairias medžiagas, objektus ir kūrybos būdus, tokius kaip vaizdas, instaliacijos, skulptūra, grafika ir dar daugiau. Todėl po truputį pradėjau kurti darbus, nesusijusius su kinu. Bet filmų nemetu, vis dar juos kuriu. Viskas visada priklauso nuo temos, apie kurią kalbu, tik vėliau pasirenku, kaip ją išreikšti – kinu ar kitomis medijomis.

Kurią meno formą sunkiau kurti?

Kinui gerokai sunkiau gauti finansavimą, galbūt dėl to ir praleidžiu daugiau laiko su įvairiais vizualiniais menais. Tačiau vis tiek myliu filmus, nesustosiu jų kurti. Bandau sukurti filmą kas keleri metai, o kitų medijų kūrinius kuriu nuolat, jie atsiranda kasmet.

Jūsų kūriniai labai dažnai koncentruojasi į tarpdisciplinišką eksperimentavimą ir įvairių medijų jungtį, bet jūsų darbai,

Chia-Yun Wu, kadras iš filmo „Penki, keturi, trys, du“. 2021 m.

Chia-Yun Wu, instaliacijos „Sąmoninga akimirka“ fragmentas. 2021 m.

gimę per šią rezidenciją, bus išleisti spausdinto leidinio forma. Ar manote, kad tokia dokumentacija ribos jūsų kūrinių suvokimą, ar kaip tik ji praplės ir sukurs kitų būdų juos pamatyti?

Leidiny bus atviras mano kūrybai. Aš parengsiu vaizdinių dokumentacijų iš savo viešnagės čia ir paties kūrybinio proceso. Nesijaudinu, kad leidinio forma ribos mano idėjas dėl mano naudojamų įvairių medijų. Rasime būdų sukurti kalbą tarp knygos ir vizualiojo meno, be to, tekstas naudingas.

Kai kalbėjote apie filmus, paminėjote dokumentiką ir vaidybą. Ar dokumentika ir vaidyba jungiasi jūsų darbuose, ar jums artimesnė viena iš dviejų?

Mano darbai artimesni vaidybiniam kinui, nes jam reikia stipresnės konstrukcijos, kurios idėja padėjo suformuoti supratimą apie parodas. Dokumentika dažniau kalba apie problemas ir turi pasakojimuose paslėptą ketinimą. Aš noriu pristatyti žmonių būkles ir iškelti klausimus, o ne formuoti žiūrovo požiūrį ar apibrėžti vertybes. Nė vienas iš būdų nėra prastesnis už kitą, tai tik mano pasirinkimas.

Vienas iš pagrindinių šios meninės rezidencijos ir fotografijos simpoziumo tikslų, kaip teigiama jos aprašyme, yra aktualizuoti fotografiją kaip mediją ir išraiškos priemonę. Ar manote, kad fotografija vieną dieną gali būti kuo nors pakeista?

Žinoma, kad ne. Fotografija turi savo pačios filosofiją, teoriją ir estetiką, ji visada unikali ir vis kita. Pavyzdžiui, kinas ir videomenas niekada vienas kito nepakeitė. Kiekviena meno forma turi savo kalbą. Žmonės išmoksta naujus

suvokimo ir pasakojimo būdus iš įvairių meno formų skirtinguose istoriniuose kontekstuose. Net ir tarpdisciplininis menas gali tapti atskira meno ir išraiškos forma.

Anksčiau minėjote, kad vieta ir erdvė jums yra labai svarbi. O kaip jaučiatės Nidoje? Kuo ji skiriasi nuo kitų vietų, kuriose dirbate ar gyvenote? Kokią įtaką šie skirtumai daro jūsų kūrybiniam procesui?

Nidoje aš vis dar jaučiuosi lyg susipažįstanti su nauja erdve, ją atrandanti. Labai ilgai gyvenau miestuose, net ir prieš persikeldama į Taipėjų, Taivano sostinę. Taipėjuje visos medžiagos ir technika ranka pasiekiamos. Nidos meno kolonijoje yra daug naudingos įrangos, bet čia aš turiu apmąstyti ribotas medžiagas ir išteklius kuriant. Ir tai nieko blogo, netgi labai gerai. Galiau sau leisti labiau įsigilinti į idėjas, o ne tik į formą.

Kaip radote kvietimą į rezidenciją? Kaip nusprendėte dalyvauti?

Lietuva man buvo mįslė. Žinojau tik tiek, kad ji yra prie Baltijos jūros, kuri dažnai atsirasdavo Ingmaro Bergmano filmuose. Tačiau praėjusiais metais, kai Taivaiui dėl Kinijos spaudos buvo iškilę problemų įsigyti vakcinų nuo koronaviruso, buvome nustebinti, jog atsirado drąsi šalis Lietuva, kuri mums su tokia šiluma padėjo. Taigi kai pamačiau atvirą kvietimą į šią rezidenciją, nusprendžiau atsiųsti savo projektą, kad turėčiau galimybę atrasti stipresnį ryšį su žmonėmis, kurie myli laisvę ir niekada nepasiduoda autokratams. Kaip taivaniečių, būsiu amžinai dėkinga už mūsų draugystę.

Ačiū už pokalbį!

Daugiau apie menininę chiayunwu.com/work-en/

Švelni paauglių realybė

Nauji filmai – „Žeme, stop“

ELENA JASIŪNAITĖ

Kartais belieka galvoti, kad nėra to blogo, kas neišeitų į gera. Praėjusią savaitę per keliuose Lietuvos miestuose vykusias Ukrainos kino dienas žiūrovai turėjo galimybę susipažinti su šiuolaikiniu Ukrainos kinu. Laikiniai Lietuvoje apsistojusios ukrainietės kino kuratorės Annos Burdinos sudaryta programa, nors ir kukli, yra įvairiapusė: kruopščiai atrinkti filmai leido pamatyti retai pas mus rodomo kino temų ir žanrų įvairovę. Vienas programos filmų – Berlyno kino festivalyje jaunimo žiuri „Krištolinio loko“ prizų apdovanotas režisierės Katerynos Gornostai **„Žeme, stop“** („Stop-Zemlia“, Ukraina, 2021) – nuo gegužės 26 d. kurį laiką bus rodomas „Skalvijoje“.

„Žeme, stop“ pasakoja vienuoliktokės Mašos (Maria Fedorchenko) istoriją. Uždaro būdo mergina laiką leidžia kartu su dviem geriausiais draugais, tokiais pat atsiskyrėliais Jana (Yana Isaienko) ir Senia (Arsenii Markov). Tačiau Mašos gyvenimą sudrebina iki šiol dar nepatirti jausmai – ji įsimyli bendraklasį Sašą (Oleksandr Ivanov). Netrukus socialiniuose tinkluose mergina ima gauti anonimines žinutes ir tarp sirašinėjančių jaunuolių užsimezga artimas ryšys. Galbūt paslaptingasis anonimas – tas pats tylenis Saša? Tam, kad išsiaiškintų tiesą, Mašai teks įveikti savo baimes ir išeiti iš komforto zonos.

„Žeme, stop“ – pirmas ilgame tražis vaidybinis Gornostai filmas. Savo darbą kine režisierė pradėjo nuo dokumentikos. Atrodo, kad tai paliko išpaudą jos darbo stiliuje – „Žeme, stop“ nuolat balansuoja ties vaidybinio kino ir improvizacijos riba. Rašydama scenarijų režisierė sukūrė tik personažų kontūrus – juos užpildyti turėjo patys filmo aktoriai. Kruopščiai atrinkti profesionalios patirties neturintys moksleiviai – tikri Ukrainos paaugliai, žinantys visas savo kartos aktualijas ir geriausiai suprantantys jos išgyvenimus. Filmo naratyvą lydi intarpai, kuriuose matome filmo aktorių veidus. Sėdėdami mokyklos sporto salėje jie atsakinėja į režisierės už kadro užduodamus klausimus – apie jausmus, meilę, baimes, ateitį. Aktoriai šiose scenose neturi parašyto scenarijaus ir improvizuoja, jie bando sugalvoti atsakymus, kurie tiktų jų vaidinamam personažui ir jį atskleistų, tačiau kartu, regis, kalba ir patys apie save – tai išduoda ir pagrindinės aktorės emocijos, kurios sukyla jai gavus galimybę užduoti klausimą režisierei. Galų gale juk ir filmo personažai yra aktorių ir jų draugų atspindys.

Filmo pavadinimas, kilęs iš vaikų kiemo žaidimo (jį žaidžia ir filmo herojai), – puiki metafora virsmui iš vaiko į suaugusįjį, kurį patiria visi filme matomi paskutinės klasės moksleiviai. Netrukus jiems teks rinktis ateities kelią, stoti į universitetus, kai kuriems – atlaikyti dar ir tėvų spaudimą pateisinti jų viltis.

Virsmas palieka savo žaizdas, kasdienybę lydi ne tik džiaugsmas, bet ir nusivylimas. Tačiau filmo herojai mokosi žaisti pagal naujo gyvenimo taisykles – bendrauti tarpusavyje ir įveikti savo baimes, neleidžiančias judėti į priekį.

„Žeme, stop“ nėra dramatiškų įvykių, aukštyn kojomis apverčiančių filmo veikėjų gyvenimus. Vietoj to stebime net labai įprastą paauglių gyvenimą, kuriame, regis, nieko ypatingo ir neįvyksta: nuo pamokų iki klasės ekskursijų ir vakarėlių su draugais, o filmo kulminacija tampa jau atgyvenę Valentino dienos šokiai mokykloje, į kuriuos susirenka net ir klasės atsiskyrėliai. Režisierė dėmesinga aplinkai – paauglių stiliui, klausomai muzikai (garso takelis sudarytas iš šiuolaikinių Ukrainos atlikėjų kūrinų), net socialiniams tinklams, nuo kurių filmo veikėjai yra priklausomi. Filmo temos skleidžiasi ne tik per Mašos, bet ir per Janos, Senios, Sašos portretus – kiekvieno jų istorija atskleidžia atskirą konfliktą. Filme matomų paauglių problemų spektras – tirštas. Jų, vos užčiuoptų, keliais žodžiais aptartų filmo herojų, gal net per daug, kad būtų spėta visavertiškai atskleisti. Tai – konfliktai su tėvais, pirmosios meilės, homoseksualumas, nepasitikiėjimas savimi, besikeičiančio kūno priėmimas ar baimė būti atstumtam ir nerimas, kad ateities planai neišsipildys. Vietą filme neišvengiamai randa ir karas – subtiliai, per mokykloje vykstančias karinio

„Žeme, stop“

pasirengimo pratybas ir šūvio garsum, kurie Seniai kelia nemalonias asociacijas. Kita vertus – tame aktualijų katile, kur viena tema tuojau pat keičia kitą, ir verda patys paaugliai.

Šiuolaikinių jaunimui skirtų, gal net agresyviai ekstensyvių (daug sekso, daug narkotikų, daug vakarėlių ir daug suicido) filmų ir serialų fone švelnus, trapus Gornostai kuriamas realizmas suskamba naujai

ir kartu yra gerai atpažįstamas, keliantis nostalgiją metams, kurie jau kuris laikas likę už nugaros. Šiuolaikiniai paaugliai, žinoma, jau kitokie – atviresni, su naujais rūpesčiais ir džiaugsmais. Tačiau pirmų kartų, baimių ir maišto temos, matyt, tiesiog neišvengiamai universalios visoms kartoms. Tad ir „Žeme, stop“ peržiūroje sau vietą tikrai ras ne tik tie, kurių amžius sutampa su filmų herojų.

Mes negalim be balių

Nauji filmai – „Tyli naktis“

AGNĖ MACKĖ

Pasaulis nenumaldomai keičiasi. Anksčiau lietuviai laukdavo vasaros, o kalėdinius filmus žiūrėdavo gruodį. Bet štai nuo 2022 m. gegužės 6-osios „Forum Cinemas“ rodo kalėdinę britų komediją **„Tyli naktis“** („Silent Night“, D. Britanija, 2021). Pramuštam programavimo dugnui ieškau šmaikščių pateisinių: turbūt norėta, kad lengviau atsikvėptų šienlige sergantys žiūrovai, kuriuos užkniso saldūs pavasario kvapai ir balsai, – filme draugų kompanija rengiasi niūriai pasaulio pabaigai. Nors „rengiasi“ – per stiprus žodis, nes geriausiais sprendimais už juos pasirūpino vyriausybė: (beveik) kiekvienam paruošė po tabletę ir per mobiliąją sveikatos apsaugos programėlę paskelbė, kurią minutę

ją reikėtų nuryti, kad netektų patirti skausmingų mirties kančių.

Debiutiniame filme britų režisierė Camille Griffin šaiposi iš vidurinės klasės, kuriai svarbiausia gyvenime yra skaniai pavalgyti, daug dulkintis, laisvai gerti ir vartoti narkotikus, tokiu būdu susirasti gerą partnerį, susilaukti vaikų ir toliau daryti tą patį: valgyti, dulkintis ir svaigintis. Šie tikslai yra šventi, todėl niekas nesikeičia ir besianti-nant mirčiai. Tad platintojų teiginys filmo aprašyme, kad „geriausi draugai dar turi laiko pagyventi taip, kaip niekada anksčiau“ yra klaidingas – čia vaizduojamas ganėtinai tipiškas britų gyvenimo būdas: problemų sprendimas arba tikrovės neigimas baliais. (Ar žinojote, kad Londono vandenyse dėl kokaino kiekio nustojo veistis unguriai?) Taigi ir išeitis iš susiklosčiusios

padėties – mirtini migdomieji – yra svaigaus kokteilio sudedamoji dalis, tik anglakalbiams ši sąsaja aki-vaizdesnė, nes tiek vaistams, tiek narkotikams jie gali vartoti tą patį žodį „drug“.

„Tylioje naktyje“ vaidina žinomi aktoriai: Keira Knightley, Matthew Goode’as, Annabelle Wallis, Lily-Rose Depp, Roman Griffin Davis, tačiau personažai plokšti, turintys tik po vieną savybę, todėl greitai pabosta. Pavyzdžiui, viena veikėja visada elgiasi kaip kvaiša, kita visada teisi, trečia mėgsta išgerti, ketvirtas nuobodus, penktas gražus ir t.t. Kita vertus, puikiai atskleistas tokių kompanijų homogeniškumas tautiniu atžvilgiu. Nors tarp į kalėdinį vakarėlį susirinkusiųjų yra pora juodaodžių, pora lesbiečių ir netgi viena amerikietė, įvairovė yra tik išorinė, britai bendrauja su britais

„Tyli naktis“

ir nebent su broliais amerikiečiais, o ir tai su išlygomis – veikėja amerikietė jaučiasi nejaukiai, svetima. Nes egzistuoja dvi Anglijos: viena britams, kita atvykėliams.

Ne ką lėčiau pabosta ir tėvų neklausantys, nemandagūs ir keliais aukštais besikeikiantys vaikai. Pirmus porą kartų išgirsti „fucking“ gal ir smagu, tačiau galų gale ausis prie jų pripranta, o vėliau ima varginti.

Geriausias juokelis, kuriam išsiskleisti prireikia visos filmo trukmės – tai akelai valdžiai paklūstančių žmonių ir pačios valdžios kritika. Jei filmas

būtų pasirodęs praėjusį gruodį, jį žiūrėdami smagiai būtų čėpsėję tiek tikintys sąmokslų teorijomis apie „Covid-19“ vakcinų žalą, tiek iš jų besijuokiantys. Tačiau dabar, prasidėjus Rusijos invazijai į Ukrainą, šios temos ir problemos atrodo nublankusios ir nutolusios, „so last year“, o humoras, kad ir netobulas, visgi labiau orientuotas į savus, t.y. britišką auditoriją. Nors mes į tokį gyvenimo būdą gana sparčiai žingsniuojame, tai dar netapo lengvai atpažįstamais štapais.

Ukrainos kinas Lietuvoje

Pokalbis su Ukrainos kino dienų kuratore Anna Burdina

JORĖ JANAVIČIŪTĖ

Anna Burdina – kultūros vadybininkė, prodiuserė, komunikacijos specialistė, dirbusi Odesos, Kyjivo kino festivaliuose, tarptautiniame šiuolaikinio meno festivalyje „Gogolfest“, organizavusi daugybę kultūrinių renginių (festivalių, koncertų, parodų) Ukrainoje su Amerikos ir Ispanijos ambasadomis, Prancūzų institutu ir kt. Šiuo metu ji apsisistojusi Vilniuje ir dirba su Ukrainos kinui skirtais edukaciniais bei meno projektais. Ji organizavo ir gegužės 10–14 d. skirtinguose Lietuvos miestuose vykusias Ukrainos kino dienas, kuriose rodyti ryškiausi pastaruoju metu šalyje sukurti filmai. Susitikome su A. Burdina pasikalbėti apie šiuolaikinio Ukrainos kino tendencijas, ryškiausius balsus ir jos pačios atvykimą į Lietuvą bei veiklą čia.

Kaip pasirinkote filmus Ukrainos kino dienoms Lietuvoje ir kaip, manote, jie atspindi Ukrainos šiuolaikinio kino tendencijas?

Apie 10 metų dirbu kultūros lauke bei kino industrijoje Ukrainoje ir stengiuosi domėtis tuo, kas vyksta. Kai atvykau čia, nusprendžiau padėti savo šaliai pristatydamą naujausius ukrainietiškus filmus, kad žiūrovai sužinotų kuo daugiau apie Ukrainos žmones. Mano tikslas buvo pristatyti mūsų istorijas. Nusprendžiau parodyti filmus ne tik apie karą Ukrainoje. Žmonės ir taip skaito daug naujienų, žino mūsų miestų pavadinimus ir apie baisius įvykius mūsų šalyje. Norėjau pristatyti Ukrainos žmones, kurie dabar visa tai išgyvena, kenčia ir gina savo šalį. Ukrainos kino dienos vyko tris dienas, tad nusprendžiau pristatyti keturis filmus. Pasirinkti filmai buvo apdovanoti tarptautiniuose kino festivaliuose: Berlyne, Karlovi Varuose, Venecijoje ir Amsterdame tarptautiniame dokumentinių filmų festivalyje. Tai geriausi šiuolaikinio Ukrainos kino pavyzdžiai.

Kokius ryškiausius šiuolaikinio Ukrainos kino balsus paminėtumėte?

Ukrainos kinas buvo labai stiprus sovietmečiu, bet vėliau, iki 2014 m., mūsų talentai daugiausia dirbo Maskvoje. Jiems galbūt taip buvo geriau, nes Ukrainos kino industrija buvo labai nedidelė, valstybė beveik nefinansuodavo ukrainietiško filmų, per metus būdavo sukuriami tik du ar trys filmai. Tokia padėtis susiklostė, nes kino teatruose būdavo rodomi filmai iš Rusijos, Europos ar JAV. Kino teatrai buvo nusprendę, kad ukrainiečiai nenori žiūrėti ukrainietiško filmų, nes jų kokybė prasta, aktoriai nežinomi ir t.t.

Anna Burdina

Po 2014 m. industrija pradėjo augti. Kino kūrėjai sugrįžo į šalį ir pradėjo dirbti kino pramonėje namuose. Valstybė pradėjo skirti finansavimą ukrainietiškiems filmams, švietimui ir pan. 2016 m. jau buvo justi rezultatai.

Filmas „Blogi keliai“ („Pohani dorogy“, 2020) yra šalies politikos finansuoti daugiau nacionalinių filmų rezultatas. Režisierė Natalya Vorozhbit prieš tai dirbo Rusijoje, kūrė TV serialus. Grįžusi į gimtinę ji sukūrė filmą apie situaciją Donbase, ir šis buvo apdovanotas Venecijos kino festivalyje. Po truputį mūsų režisieriai tapo vis profesionalesnė, o jų sukurti filmai laimėjo daug prizų. Naujausias, „Žeme, stop“ („Stop-Zemlia“, rež. Kateryna Gornostai, 2021) pelnė jaunimo žiuri prizą – „Krištolinį lokį“ – Berlyno kino festivalyje.

Po 2014 m. pagrindinė ukrainietiško filmų tema buvo karas Donbase. Garsus filmas „Kiborgai – didvyriai nemiršta“ („Kiborgy. Heroi ne vmyrayut“, rež. Achtem Seitablayev, 2018) pasakoja apie Donecko oro uosto gynimą karo Donbase pradžioje. Filme „Namo“ („Evge“, rež. Nariman Aliev, 2019) pasakojama apie Krymo totorių situaciją – tai taip pat labai skaudi tema ukrainiečiams.

Po 2020 m. mūsų kino kūrėjai pradėjo pasakoti istorijas labiau bendromis temomis – apie vaikystę, paauglystę, šeimą ir t.t. Mūsų kino pramonė buvo pasiekusi labai aukštą profesionalumo lygį, bet, deja, dabar turėsime bent jau metų tarpą, nes kino kūrėjai, kurie buvo pradėję kurti naujus filmus, negali jų pabaigti. Tikiuosi, kad po metų, pasinaudodami Europos kino industrijos pagalba, jie galės juos užbaigti ir pamatysime filmus Europos kino festivaliuose.

Ukrainos kinas labai greitai užaugo. Pavyzdžiui, 2014-aisiais Odesos kino festivalio Ukrainos nacionalinei konkursinei programai mes suradome vos keturis filmus, o dabar atrankai pateikiama apie penkiasdešimt filmų.

Kodėl lūžis atsitiko 2014 metais? Taip pat dėl karo?

Kino teatrai nustojo pirkti rusišką turinį ir buvo suprasta, kad kino industrijai reikia mūsų šalyje sukurto turinio. Ir kad kinas turi atspindėti Ukrainos žmonių išgyvenimus. Niekas nesuprato, kaip mes tuo metu jautėmės, reikėjo refleksijos. Buvo tikrai skaudu, kai Rusija įsiveržė į mūsų teritoriją, užgrobė jos regionus ir niekas negalėjo mums padėti. Mes neturėjome armijos, ginklų, toje situacijoje buvome vieni. Po to buvo Krymas. Ir tik mūsų žmonės galėjo suprasti, kas įvyko ir ką mes tuo metu jautėme. Taigi Ukrainos režisieriai pradėjo kurti filmus šiomis temomis.

Ar galite daugiau papasakoti apie Krymo totorių situaciją?

Nedidelė totorių tauta gyveno Krymo regione, kol sovietmečiu Stalinas nusprendė juos ištremti į Sibirą. Vietoj totorių į Krymą buvo atvežti rusai. Kai Sovietų Sąjunga sugriuvo, Krymo totoriai sugrįžo ir pradėjo čia kurti savo gyvenimą iš naujo, puoselėti savo kultūrą, įkūrė kultūros centrą ir galėjo garsiai apie ją kalbėti ir ją skleisti. Bet kai rusai 2014-aisiais okupavo Krymą, į kalėjimus imti uždarinėti Krymo aktyvistai, tarp jų ir totoriai, kurie priešinosi okupacijai. Dabar daug Krymo totorių aktyvistų yra kalėjime, jiems reikia Europos visuomenės pagalbos. Narimanas Dzhelialis (Nariman Celâl) yra įkaltintas vien dėl savo pozicijos. Totorių šeimos yra kontroliuojamos, ir jei kažką padarys ne taip, jų laukia kalėjimas. Taigi tokia situacija dabar yra Kryme. Krymo aktyvistai Ukrainoje kovoja Europos teisumuose. Norime, kad Krymas vėl taptų Ukrainos dalimi.

Minėjote Odesos kino festivalį. Kokie festivalio planai šiais metais?

Odesos kino festivalis yra A klasės kino festivalis, pradėtas rengti 2010 metais. Jis vyksta Odesoje vasarą ir turi tarptautinę bei nacionalinę konkursines programas, atvyksta daug garsių svečių, tokių kaip Isabelle Huppert, Catherine Deneuve, Darrenas Aronofsky. Festivalis turi ir stiprią industrijos programą, kurios metu vyksta tarptautiniai projektų *pitching'ai* (pristatymai). Iki COVID-19 festivalis vis labiau augo ir stiprėjo, kino industrijoje buvo tapęs svarbia platforma, žinoma ir Vakarų Europoje. Klausiausi interviu su Odesos kino festivalio vykdomąja direktore Anna Machukh, ji sakė, kad paruošti keturi planai: pirmasis – jie organizuos festivalį Odesoje, jei Ukraina laimės karą iki gegužės galo, antrasis – jis vyks virtualiai rugsėjį, trečiasis – surengs festivalį vėliau, o ketvirtasis – rodys savo programą kitų šalių festivaliuose. Industrijos

Kadrai iš filmo „Blogi keliai“

renginiai kaip *pitching'ai* ir *work-in-progress* projektų pristatymai bei filmų peržiūros kino industrijai vyks tokiuose festivaliuose kaip Kanai, Karlovi Varai ar „PriFest“ Kosove.

Jei turėsite galimybę, kviečiu atvykti į Odesos kino festivalį. Tikiuosi, jis tikrai galės vykti gyvai jau kitais metais. Festivalis nuostabus – tai kaip Ukrainos Kanai.

Minėjote, kad po 2020 m. kūrėjai pradėjo kurti filmus universalomis temomis. Kodėl?

Režisieriai stengiasi surasti kitų temų, įdomių mūsų publikai. Žmonės jau buvo įpratę prie karo mūsų teritorijoje. Paskutinis filmas, kuris mane labai palietė, yra „Atlantida“ (rež. Valentyn Vasyanovych, 2019). Ukrainos savanoriai atvyksta į karo nusiaubtą teritoriją ieškoti kūnų ir randa juos su rusų uniformomis. Jie tarsi išpranašavo dabartinę situaciją. Labai stiprus filmas, rekomenduoju jį pamatyti. Jį žiūrėti sunku, tačiau jį vertinu dėl šalto žvilgsnio į karą. „Blogi keliai“ – tai moters režisierės žvilgsnis, su emocija, jame rodomos situacijos, nutikusios žmonėms karo metu. „Atlantida“ kalba apie tai, kas bus po karo. Jei karo veiksmai fronto linijose sustos, tai dar nereikš, kad karas tą akimirką baigėsi. Mums reikės nuveikti labai daug ir patiems pasikeisti. Man prireikė labai daug laiko vien pasijausti ramesnei. Bombarduojamose teritorijose praleidau tik tris savaites, bet niekada to nepamiršiu. Kai skaitau kitų žmonių istorijas, suprantu, kad man labai pasisekė. Buvau Kyjive, girdėjau pavojaus signalus, mačiau subombarduotus pastatus, girdėjau bombų garsus, bet ne gyvenau slėptuvėje ir ne kentėjau

be vandens ir maisto. Suprantu, kad esu traumuota, nors maniškė trauma ir nėra tokia didelė. Visgi – neseniai vėl peržiūrėjau „Blogus kelius“ ir išgirdusi bombardavimų garsus pajutau juos visu savo kūnu. Žmonės po karo nebebus tokie patys. Viskas mūsų gyvenimuose ir žvilgsnyje į realybę bus pasikeitę. Būsime kitokie.

Kaip atvykote į Lietuvą?

Galbūt esu taip sudėta – pirmą karo dieną dar juokiausi ir juokavau. Negalėjau patikėti, kad tai iš tiesų vyksta. Buvau Kyjive. Mėnesį prieš karą labai daug apie jį girdėjau, visi apie tai kalbėjo. Dirbau su JAV ambasada ir ambasados darbuotojai pradėjo vykti iš šalies, vasario viduryje buvo likę tik ambasados darbuotojai ukrainiečiai. Juokavome, kad Putinas ir Bidenas vienas su kitu žaidžia Šaltojo karo žaidimus. Bet vasario 24-ąją 5 val. ryto išgirdau pirmuosius garsus ir pagalvojau, kad už lango audra, bet kai atidariau langą, pamačiau, kad visur ramu, tik automobilių signalizacijos kaukia. Tada išgirdau dar vieną garsą, ir dar vieną. Pradėjau guglinti ir supratau, kad tai įvyko, su mumis, dabar! Bet iki vidurdienio vis dar negalėjau tuo patikėti. Man atrodė, kad čia kažkoks pokštas – kad tai tik keletas visoje šalyje numestų bombų. Negalėjau patikėti. Man reikėjo vienos dienos, kad suvokčiau, jog tai tikra ir viskas pasikeitė. Kitas dvi dienas buvau ištikta šoko. Likau namuose, niekur nėjau. Gyvenu prie Kyjivo ribos, mačiau ilgas automobilių eiles, žmones, paliekančius miestą. Viename sovietiniame karo filme

NUKELTA Į 13 PSL.

Ištrūkti iš narvo

Krėsle prie televizoriaus

Gilles'is Caronas išgarsėjo fotoreportažais iš Šešių dienų karo. Jis fotografavo revoliucingą 1968-ųjų Paryžiaus gegužę, karą Vietname ir būdamas trisdešimties 1970-aisiais žuvo Kambodžoje. Caronas bendradarbiavo su kino ir fotografijos legenda Raymond'u Depardonu, jo nuotraukose įamžintos Alaino Resnais, François Truffaut, Jeano-Luco Godard'o ir daugelio kitų filmavimo akimirkos. Fotografo Carono karjera truko gal tik šešerius metus, bet jis iki šiol lieka vienu svarbiausių savo epochos liudininkų. Todėl nenuostabu, kad jam skirtas dokumentinis Marianos Otero filmas „**Vieno žvilgsnio istorija**“ (**LRT Plius, 23 d. 22.55**) sulaukė didžiulio dėmesio. Režisierė galėjo naudotis Carono archyvu – per šimtu tūkstančių nuotraukų ir jos žodžiais tarant, suprasti fotografo kelią bei jo žvilgsnį. Be abejo, „Vieno žvilgsnio istorija“ skatina lyginti fotografo ir kinematografininkės požiūrius, bet kartu tai filmas apie kiekvieno vaizdo kontekstualizavimą, apie jo politinį svorį ir iš to kylančią etinę atsakomybę, kai kadro sustabdymas tampa ir moralės klausimu. Intymus ir poetiškas filmas – pagarbos duoklė Caronui, bet jis aktualus, nes kalba apie tai, kaip vaizdai kuria istoriją, kuri, deja, nuolat kartojasi su kiekvieno karo bėprotybe ir žudynėmis.

I 2018-ųjų Paryžių iškart po pasaulio futbolo čempionato ir prancūzų pergalės jame, į Victorio Hugo aprašytą Monfermė priemiestį, perkels Ladjo Ly filmas „**Vargdieniai**“ (**LRT Plius, 26 d. 21.33**). Klasiko parodyta kaip policijos savivalės ir gyvenimo paraštės likusių žmonių vieta, rajonas per du šimtus metų beveik nepasikeitė. Dabar tai arabų kilmės, juodaodžių prancūzų getas. Pagrindinis filmo herojus – iš provincialaus Šerbūro perkeltas policininkas, idealizmo nepraradęs

Stefanas – pradeda dirbti Monfermė policijos nuovadoje. Jo bendradarbiai gatvėse jaučiasi kaip Laukinių Vakarų šerifai ir vykdo tai, ką vadina „teisingumu“, kol kartą atsiduria vieno berniūkščio drono užfiksuotuose vaizduose. Paryžius filme – betono labirintas, padalytas į įtakos zonas, rasistinių atakų poligonas. Ugnis čia įsiplieskia bematant.

„Vargdieniais“ ne tik didžiajame kine, bet ir Kanuose debiutavęs Ly (jo šaknys – Malyje) tiksliai jaučia detales ir efektingai rodo Paryžiaus pragarą. Socialiai angažuoto kino turinį „Vargdieniuose“ tiksliai perteikia forma – judri kamera visą laiką arti personažų, ji seka policininkus ir žiūri į jų akis, o garsai pabrėžia sistumdymų, konfliktų, riausių autentiškumą. Filmą idealiai atitinka laiką, bet režisierius, regis, taip ir neapsisprendė, ar nori rodyti savo herojus kaip politinės sistemos aukas, ar pabrėžti, kaip aplinka nulemia jų pasirinkimą.

Liubovės Zemcovos dokumentinio filmo „**Meilės vieta**“ (**Currenttime.tv, 22 d. 22 val.**) veikėjai – taip pat atstumtieji, daug laiko jie praleidžia neįgaliųjų dienos centre Bobruiske, bet režisierė neakcentuoja nei jų neįgalumo, nei diagnozės. Pagrindiniai filmo veikėjai nori mylėti ir būti mylimi. Zemcova yra sakiusi, kad jai pavyko sukurti filmą, „kuriame žiūrovas, pasinerdamas į herojų istoriją, liaujasi matęs neįgalumą, stigmą ir pradeda matyti žmogų – jo jausmus, nuoširdumą, grožį“. Andrzejiaus Wajdos kino mokyklos Varšuvoje absolventė Zemcova žuvo autokatastrofoje prieš porą metų, kai kūrė projektą „Nežinoma Baltarusija“.

Paragvajaus režisieriaus Marcelo Martinessi filmo „**Paveldėtojos**“ (**LRT, šiąnakt, 21 d., 00.30**) herojės Čela (Ana Brun) ir Čikita (Margarita Irún) kartu gyvena jau daugiau nei trisdešimt metų, bet

savo ryšio neafišuoja. Paveldėti turtai išseko – tenka pardavinėti paveikslus, krištolą ir net baldus, o skolos atveda Čikitą į kalėjimą. Jų namai atrodo klaustrofobiški, išblukę, tarsi buvusios puikybės muziejus. Tad pripratusiai prie nuolatinio Čikitos rūpesčio Čelai teks ne tik pačiai pasirūpinti savimi, bet ir imtis darbo – vežioti automobiliu turtingas kaimynes. Kitaip nei atvira žmonėms ir pasauliui Čikita, Čela yra užsislendusi savyje ir gyvena tarsi kasdienės rutinos narve. Dabar jai teks pasijusti savarankiškai, o viena iš keleivių Ana (Ana Ivanova) įkvėps ją norėti kažko daugiau. Pagaliau juk išsivaduoti iš narvo gali tik tada, kai suvoki, kad jis egzistuoja.

Ispanų režisieriaus Rodrigo Cortésio filmo „**Palaidotas**“ (**BTV, 21 d. 23.50**) sumanymas ambicingas ir formos požiūriu radikalus: atsidūręs karste vienas gyvas herojus turi tik žibintuvėlį, mobilųjį telefoną ir pusantros valandos ekrano laiko. Polas (Ryan Reynolds) sudarė sutartį ir vairuoja sunkvežimį Irake. Jis pagrobiamas, reikalaujama išpirkos. Polui teks pasistengti išsaugoti gyvybę, bet kartu ir bandyti ištrūkti iš spąstų, o tai jau būtini žanrinio kino atributai. Žanrinis kinas – visada amato triumfas, bet Cortésui tai turėjo būti ir meistriškumo įrodymas. Techniškai, regis, visai pavyko: portatyvines kameras ir stambius planus dabar mėgsta ne vienas kūrėjas. Apšvietimas, garsas – tiesiog idealūs, Reynoldsas vaidina kaip tikras Holivudo aktorius (t.y. jo vietoje galima įsivaizduoti kurį nors kitą), bet visas tas pusantros valandas aktorius nenusibosta. O tai jau tikras talentas. Tačiau „Palaidoto“ dramaturgija pernelyg akivaizdi, juolab kad ir gyvatė, ir socialinės bei politinės problemos primena mišrainės gamybos principus. Bet jau toks tas šiuolaikinis kinas – į jį turi sutilpti viskas.

„Vieno žvilgsnio istorija“

„Vargdieniai“

„Kai kelio atgal nėra“

Vokiečių režisierius Dominikas Grafas pas mus geriau žinomas kaip sudėtingų filmų „Mylimos seserys“ (apie klasiką Friedrichą Schillerį) ar „Fabianas“ (Ericho Kästnerio romano ekranizacija) autorius, sugebantis atkurti tolimos arba nelabai epochos dvasių ir detales. Tačiau vokiečių kalbą bei literatūrą ir muzikologiją studijavęs Grafas yra ir vienas didžiausių žanrinio kino gynėjų bei žinovų. Televizijoje jis sukūrė ne vieną trilerį, detektyvą, kriminalinę dramą. Pastariesiems

priskirtinas ir filmas „**Kai kelio atgal nėra**“ (**LRT Plius, šįvakar, 20 d., 21.30**). Jo herojus privatus detektyvas Filipas Kaizeris gauna užduotį rasti dingusį paveikslą, kurio beveik niekas nematė ir nežino. Kaizeriui tai galimybė įrodyti savo profesionalumą, net jei teks pasinaudoti jauna dailininke Alma, o meilė ir kaltės jausmas pastūmės į pavojų.

Jūsų –
JONAS ŪBIS

ATKELTA IŠ 12 PSL.

buvau mačiusi, kaip lengva subombarduoti ilgas mašinų eiles, tad nusprendžiau pasilikti. Mano kaimynai yra iš Donbaso. Jie sakė: „Mes niekur nevyksime, mums jau užteko. Jau suradome namus Kyjive, persikėlėme čia iš Donecko. Mes pasiliksimė namuose, neisime į slėptuvę, ji nenaudinga. Jei eini į slėptuvę, ten su tavimi gali nutikti bet kas. Tai ir tu niekur neik, pasilik namuose, koridoriuje, nes tai saugiausia vieta tavo namuose, ir tiek.“ Namuose praleidau maždaug keturias dienas. Pradėjau suprasti, kad mano gyvenimas keičiasi visam laikui. Turėjau labai daug planų iki pat metų pabaigos. Turėjau padaryti labai daug dalykų. Negalėjau patikėti, kad esu tokioje situacijoje. Mano močiutė išgyveno Antrąjį pasaulinį

karą, labai daug apie jį pasakojo. Maniau, neįmanoma, kad tai gali atsitikti vėl. Po keturių dienų dar kartą nusprendžiau pasilikti Kyjive. Mano kaimynai sakė, kad dideli miestai yra saugesni nei mažesni. Supratau, kad jie teisūs. Nusprendžiau padėti kitiems, kiek galiu. Kyjive pažinojau daug senų ar neįgalių žmonių. Turėjau mašiną, tapau savanore. Vėliau paskambino draugė ir pasakė, kad į Kyjivą atvyksta prancūzų žurnalistai, paklausė, ar galėčiau jiems padėti surasti žmones, suorganizuoti interviu. Taigi penkias dienas dirbau su žurnalistais iš Prancūzijos ir Pietų Korėjos. Dirbdama su jais, pamačiau mūsų žmones šioje tragiškoje situacijoje. Iš vienos pusės, buvau šokiruota gerąja prasme. Labai daug žmonių vieni kitiems padėjo, restoranai nemokamai gamino maistą gynėjams, seniems žmonėms, vaikams,

žmonės rinko medikamentus ir kitus reikalingus dalykus armijai, gynėjams, seniems žmonėms, taip pat padėjo juos platinti. Atvykome į ligoninę, kur daromos širdies operacijos. Gydytojai dirbo net ir kaukiant oro pavojaus sirenoms. Jie vykdė savo pareigą be jokių minčių palikti miestą. Aplankėme ir Irpinę dar iki rusų pasirodymo. Pamačiau sugriautus pastatus, girdėjau bombardavimus, mačiau išsigandusius žmones, kurie bėgo per sugriautą tiltą. Galbūt matėte tai nuotraukose. Aš mačiau savo akimis. Po to mano rankos drebėjo gal keturias valandas. Pamačiau, kas yra karas. Žmonių akyse buvo žvėriška baimė. Jie nežinojo, kur eina, tiesiog norėjo iš čia pabėgti. „Nesvarbu kur, bet prašau, tik nuvežkite mus į saugią vietą.“ Tada ir suvokiau, kad man reikia išvykti. Po kelių dienų draugai iš Lvivo pradėjo man skambinti

ir prašyti išvykti iš Kyjivo, nes rusai pradėjo bombarduoti Mariupolį, Charkivą, Kyjive irgi tapo labai pavojinga, jie maldavo, kad atvykčiau pas juos bent savaitei. Po dviejų savaitių Ukrainos armija apgynė Kyjivą ir rusai pasitraukė. Draugė iš Vilniaus man vis kartojė, kad būsiu savo šaliai naudingesnė, jei apsistosiu užsienyje ir organizuosiu ką nors su Ukrainos kultūra ir kinu. Taigi atvykau čia tik dėl šios priežasties. Susitikau su Lietuvos kino centro atstovais ir pasiūliau jiems suorganizuoti Ukrainos kino dienų programą, jie maloniai sutiko padėti. Esu jiems labai dėkinga. LKC pasiūliau tik idėją ir programą, pasirūpinau rodymo teisėmis, o visą organizacinį darbą padarė jie. Lietuviai yra labai aktyvūs. Ukrainos žmonės jums irgi labai dėkingi. Iš visos širdies dėkoju „Meno aviliui“, LKC, „Skalvijai“ ir visiems žmonėms, kuriuos čia

sutikau. Jūs jaučiate mūsų situaciją kaip ukrainiečiai. Dar paminėčiau, kad „Meno avilys“ vasarą organizuos nebylių Ukrainos filmų seansus su gyva muzika. „Meno avilys“ pakvietė mane padėti su ukrainiečių kino programa. Jie dirba labai profesionaliai ir dėl Ukrainos žmonių nori padaryti viską, ką tik gali. „Skalvijoje“ norėčiau suorganizuoti keletą seansų su paskaitomis apie Ukrainos kino istoriją. Taip pat „Skalvija“ įsigijo platinimo teises ir nuo gegužės pabaigos rods filmą „Žeme, stop“. Labai rekomenduoju jį pamatyti. Per visą laiką, kol čia būsiu, pamėginsiu padaryti, kiek tik galiu. Tik nežinau, kiek tai tiksliai truks. Mano misija yra būti tiltu tarp ukrainiečių ir skirtingų Lietuvos organizacijų, kurios norėtų pristatyti Ukrainos kultūrą.

Parodos

VILNIUS

Nacionalinė dailės galerija

Konstitucijos pr. 22

Paroda „Neramūs kūnai. Rytų Vokietijos fotografija 1980–1989“

Tarptautinė paroda „Sudėtingos praeitys. Susiję pasauliai“

nuo 20 d. – Ukrainos fotografo Aleksandro Gliadelovo fotografijų paroda „Karas Ukrainoje. 2022 metai“

Radvilų rūmų dailės muziejus

Vilniaus g. 24

Tomo Daukšos paroda „Laimės švieselės“

Emilijos Škarnulytės paroda „Švytintys kambariai“

Vilniaus paveikslų galerija

Didžioji g. 4

Paroda „Iš nusidėjėlių didžiausia“: Vladislovo Neveravičiaus paveikslas „Atgailaujanti šv. Marija Magdalietė“

Taikomosios dailės ir dizaino muziejus

Arsenalų g. 3A

Paroda „Nematomi. Istoriniai baldai iš šiuolaikinio dizaino perspektyvos“

Slovakų juvelyrų Janos Machatovos ir Peterio Machatos paroda „Po paviršiumi“

V. Kasiulio dailės muziejus

A. Goštauto g. 1

Paroda „Šiuolaikinė Afrikos dailė: tapatybės svajos ir realijos“

Lietuvos nacionalinis muziejus

Arsenalų g. 1

Paroda „Išspakuojam!“

Senasis arsenalas

Arsenalų g. 3

Paroda „Ar galima šnekėtis man su jais?“

Istorijų namai

T. Kosciuškos g. 3

Paroda „Antanas Ingelevičius: kūrėjas ir miestas“

Paroda „Ką slepia sarkofagas: Senovės Egipto mumijų tyrimai“

Vilniaus gynybinės sienos bastėja

Bokšto g. 20 / 18

Paroda „Pirmųjų krikščionių pėdsakai pagoniškame Vilniuje“

Kazio Varnelio namai-muziejus

Didžioji g. 26

Briuselio karališkosios menų akademijos kuratorystės studentų meninis eksperimentas-paroda „Skaitymo mėginiai“

Lukiškių kalėjimas

Lukiškių skg. 6

Paroda „kovotoJOs XIX–XX“

Valdovų rūmai

Katedros a. 4

Tarptautinė paroda „Baroko skulptūros mistika: Johanas Georgas Pinzelis ir kiti XVIII a. Lvovo meistrai“

Vieno šedevro tarptautinė paroda „Šlovingas, didis ir neregėtas įvykis: 1611 m. Maskvos caro priesaika“

Vieno šedevro tarptautinė paroda „Kuni-gaikščio Boguslavo Radvilos portretas“

Bažnytinio paveldo muziejus

Šv. Mykolo g. 9

Paroda „Pro Rytų vartus: Orientas Lietuvos liturginėje tekstilėje XVI–XX amžiais“

MO muziejus

Pylimo g. 17

Paroda „Kaunas–Vilnius: nuversti kalnus“

Andrew Miksio fotografijos iš Lietuvos romų gyvenimą fiksuojančio projekto „BAXT“

Selmos Selman paroda „Poezija be trapumo“

Vilniaus muziejus

Vokiečių g. 6

Paroda „Vokiečių gatvė“

nuo 21 d. *Viršuliškių g. 45* – paroda „Kas į Viršulus?“

VDA parodų erdvė „Kreatoriumas / meno krosnys“

Maironio g. 6

Vaivos Lanskoronskytės paroda „Mano kambarys“

Adomo Galdiko muziejus

Arklių g. 20–1

Paroda „Žvelgiu į peizažą…“

Galerija „Kairė–dešinė“

Latako g. 3

Sigito Lukausko darbų paroda „Priešpriešos (po dviejų metų Lapių vienkiemyje)“

Prospekto fotografijos galerija

Gedimino pr. 43

iki 21 d. – Vygando Šimbelio paroda „Pano-rama Time“

Pamėnkalnio galerija

Pamėnkalnio g. 1

Ievos Mekšrūnaitės „Antroji paroda“

Galerija „Arka“

Aušros Vartų g. 7

iki 21 d. – Romualdo Balinsko personalinė paroda „Nėra žodžių“

iki 21 d. – Konstantino Gaitanži personalinė paroda „Nakties sargyba / She's Like a Rainbow“

Dailininkų sąjungos galerija

Vokiečių g. 2

Gabrielės Menšikovaitės kūrybos paroda „Maldos“

Galerija „Meno niša“

J. Basanavičiaus g. 1 / 13

iki 28 d. – Mariaus Jonučio paroda „Žaislai ir karas“

Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejus

Pilies g. 40

Menininkių grupės „Gibson Girls“ (Kanada) paroda „Kartu ir atskirai. Pokalbiai meno ženklais“

(AV17) galerija

Totorių g. 5

Andriaus Ermino paroda „Atminties kambariai“

Vilniaus rotušė

Didžioji g. 31

iki 28 d. – paroda „Lietuvos spaudos fotografija 2022“

iki 28 d. – paroda „Slapta meilė“

Galerija „Kunstkamera“

Ligoninės g. 4

Paroda „Prisimink seną bliužą…“

Jono Meko vizualiųjų menų centras

Malūnų g. 8

iki 26 d. – instaliacija „Lietuva, Ukraina ir Sovietų Sąjungos žlugimas. Galutinis“

Samuelio Bako muziejus

Naugarduko g. 10 / 2

Ariko Brauerio (Austrija) tapybos darbų paroda „Arik Brauer. Pesacho pasakojimai“

Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija

Vilniaus g. 39 / 6

iki 21 d. – Jūratės Stauskaitės paroda „Apie paukščius“

Rašytojų klubas

Sirvydo g. 6

Mildos Kiaušaitės ir Dovilės Zelčiūtės fotografijos ir poezijos paroda „Palengva (ati) tirpsta“

Čiurlionio namai

Savičiaus g. 11

Gretos Šležaitės grafikos paroda „Takai nušviesti tamsos“

Lietuvos nacionalinė filharmonija

Aušros Vartų g. 5

Dmitrijaus Matvejevo darbų paroda „Laukimas“

„The Room“ galerija

Polocko g. 17

Inos Budrytės, Eglės Gineitytės, Lino Leono Katino (1941–2020), Eglės Vertelkaitės grupinė paroda „Pražydusi krauju“, skirta Ukrainai paremti

AP galerija

Polocko g. 10

Leo Ray paroda „Būtybės“

Galerija „Tsekh“

Vytenio g. 6

Henriko Čerapo tapybos darbų paroda „Ventos dainos. Slenksčiai ir kaskados“

GODŌ galerija

Malūnų g. 6A–12

iki 28 d. – Veronikos Cherednychenko (Ukraina) paroda „Pirmoji savaite“

Buvusi siuvykla „Lelija“

Panerių g. 43

nuo 26 d. – Biancos Bondi paroda „Lilith“

KAUNAS

Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus

V. Putvinskio g. 55

Williamo Kentridge'o paroda „Tai, ko nepamename“

Paroda „Stasio Ušinsko marionetės ir tarptautinė modernizmo estetika“

Kauno paveikslų galerija

K. Donelaičio g. 16

Marinos Abramovič paroda „Būties atmintis“

Laikinoji M.K. Čiurlionio dailės galerija

A. Mackevičiaus g. 27

Paroda „Kaunas–Vilnius: nuversti kalnus“

A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus

V. Putvinskio g. 64

iki 29 d. – VDA Kauno dailės fakulteto tapybos katedros ir Klasikinio realizmo atelėjė mokinių paroda „Šešėlis“

Adelės ir Pauliaus Galaunių namai

Vydūno al. 2

„Moder… kas? Kauno modernizmas! ir architekto profesija“

Vytauto Didžiojo karo muziejus

K. Donelaičio g. 64

iki 29 d. – paroda, skirta Romo Kalantos ir kitų opozicionierių atminimui „Opozicijos komunistinei valdžiai kaleidoskopas“

Maironio lietuvių literatūros muziejus

Rotušės a. 13

nuo 28 d. – paroda, skirta Dalios Grinkevičiūtės 95-tosioms gimimo metinėms „Dalia Grinkevičiūtė (1927–1987). Kambariai / įveikti atstumai“

Galerija „Meno parkas“

Rotušės a. 27

iki 29 d. – Japonijos ir Lietuvos šiuolaikinės tekstilės paroda „Tarp dviejų: į(si) žiūrėjimai“

Kauno fotografijos galerija

Vilniaus g. 2

Jimo Goldbergo (JAV) paroda „Rich and Poor“

KLAIPĖDA

Lietuvos dailės muziejaus Prano

Domšaičio galerija

Liepų g. 33

Patricijos Gilytės paroda „Krašto kraštai“

Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras

Didžioji Vandens g. 2

Romos Auškalnytės (Suomija, Lietuva) paroda „Kūnas kaip tekstas (*Corpus ut text*)“

Daniele Bongiovanni (Italija) personalinė paroda „Era“

Virginijaus Kinčinaičio mobiliografijos paroda „Misère“

nuo 20 d. – paroda „Kolekcionuojant hitus. Kūriniai ir garso takeliai iš „Lewben Art Foundation“ kolekcijos“

Klaipėdos galerija

Bažnyčių g. 6

Tarptautinio šiuolaikinės juvelyrikos simpoziumo iš Švedijos paroda „Žemės juvelyrika“

Baroti galerija

Didžioji Vandens g. 2

iki 25 d. – Antano Jasenos paroda „Šv. Jono galva už du gramus kokaino“

ŠIAULIAI

„Laiptų“ galerija

Žemaitės g. 83

nuo 20 d. – Gražinos Vitartaitės tapybos paroda „Šiapus ir anapus paveikslø“

Šiaulių dramos teatras

Prisikėlimo aikštėje

Paroda „Theatrum Mundi“, skirta Valstybinio Šiaulių dramos teatro 90-mečiui

PANEVĖŽYS

Galerija XX

Laisvės al. 7

iki 26 d. – Ričardo Garbačiausko tapybos paroda „Neramūs siluetai“

PALANGA

Palangos gintaro muziejus

Vytauto g. 17

iki 29 d. – Karinos Kazlauskaitės paroda „Organiniai žaidimai. Juvelyrika ir objektai“

Antano Mončio namai-muziejus

S. Daukanto g. 16

Rimanto Olšausko ir Marijos Olšauskaitės paroda „Laimingas atsitiktinumas“

TRAKAI

Galerija „Fojė“

Vytauto g. 69

Jurijaus Grigorovičiaus tapybos paroda „Karo spalvos“

TRAKŲ VOKĖ

Trakų Vokės dvaro sodyba

Žalioji a. 2A

Tauro Kensmino skulptūrų ir objektų paroda „Stovykla“

BIRŽAI

„Portfolio“ meno galerija

Rotušės g. 12

Rafalo Piesliako paroda „Konversija“

MARCINKONYS

Marcinkonių stoties galerija

Kastinio g. 1C

nuo 21 d. – Marijos Nemčenko paroda „Palaiminti tie, kurie juda“

Spektakliai

VILNIUS

Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras

27, 18, 31 d. 18.30 – „Baletų triptikas“. Choreografai W. McGregoras, I. Pérezas, M. Rimėikis, choreogr. statytojas N.F. Brownas, komp. M. Richteris, A. Pärast, E. Whitacre, M. Paškevičiūtė, muzikos vad. ir dir. M. Ozo-liųš, dir. K. Variakojis, scenogr. J. Opie, M. Jacovskis, kost. dail. M. Junge, C. Peter-meijer, E. Brazdylytė

29 d. 12 val. – J. Tamulionio „BRUKNELĖ“. Dir. A. Šulčys

Lietuvos nacionalinis dramos teatras

21 d. 20 val., 22 d. 19 val. *Naujojojoje salėje* – L. Adomaičio „ALISA“. Rež. A. Obcarskas

24, 25 d. 18.30 *Rusų dramos teatre* – Molière'o „TARTIUFAS“. Rež. O. Koršunovas

24, 25 d. 19.30 *Naujojojoje salėje* – K. Binkio „ATŽALYNAS“. Rež. J. Vaitkus

„Vilnius Mama Jazz“

26 19 val. – trio „Rymden“. Ghost-Note“ (Norvegija, Švedija)

27 d. 19 val. – jubiliejinis V. Čekasino koncertas. Dalyvauja P. Geniušas, V. Labutis, R. Banys, L. Mockūnas, N. Malūnavičiūtė, L. Šinkarenka, G. Laurinavičius, A. Joffė, Šv. Kristoforo kamerinis orkestras (vad. M. Barkauskas)

28 d. 19 val. – pianistas G. Privat (Prancūzija), „Ben Wendel Group“ (JAV)

29 d. 19 val. – Anthony Braxtono saksofonų kvartetas (JAV)

Valstybinis jaunimo teatras

20 d. 17.30 – „DON KICHOTAS“ (pagal M. de Cervanteso kūrybą). Rež. A. Juška

21, 29 d. 16 val. *Teatro fojė* – dokumentinė esė „EIMUNTAS NEKROŠIUS. PRADŽIA“. Rež. A. Liuga

21 d. 18.30 – „RYTOJ BUVO VAKAR“. Rež. A. Giniotis

22 d. 12 val. – „BROLIAI LIŪTAŠIRDŽIAI“ (pagal A. Lindgren knygą). Rež. K. Dehlholm

„Menų spaustuvė“

20 d. 18 val. – A. Špilevojaus „ANTI“.
Rež. A. Špilevojus
20 d. 19 val. – „NUOSTABŪS DALYKAI. VILNIUS“ (pagal D. Macmillano pjesę).
Rež. K. Glušajevas
21 d. 11 val. *Kišeninėje salėje* – „LAIKRODININKAS“. Idėjos aut. ir choreogr. B. Banevičiūtė (teatras „Dansema“)
22 d. 15 val. *Kišeninėje salėje* – „SIBIRO HAIKU“ (pagal J. Vilės knygą). Kūrybinė grupė S. Degutytė, B. Ivanauskas, R. Valčik, M.L. Pranulis (Stalo teatras)
22 d. 19 val. – „PASĄMONĖS ŠNABŽDESIAI... SAPNAI“ (šešėlių teatro trupė „Papasony“, Ukraina)
24 d. 19 val. *Kišeninėje salėje* – „TIK SU-AUGUSIEMS“. Idėjos aut. ir rež. J. Tertelis (teatras „Atviras ratas“)
24 d. 19 val. – PREMIJERA! „La CALASH LA LATIN-LT“. Choreogr. P. Granhøj (Danija) (Šeiko šokio teatras)
25 d. 19 val. – PREMIJERA! W. Shakespeare'o „TITAS“. Rež. G. Aleksa, dail. U. Tamuliūnaitė, komp. J. Tulaba. Vaidina D. Skamarkas, V. Raubaitė, A. Ašmonas, M. Jonaitytė, J. Žalakevičius, M. Pauliukonis, M. Nau-džiūnaitė, K. Kasperavičius, L. Jurgelis ir kt.
27 d. 19 val. – „BOWEL“. Rež. N. Jasinskas (Kauno kamerinis teatras)

KAUNAS

Nacionalinis Kauno dramos teatras
20 d. 19 val. *Rūtos salėje* – S.I. Witkiewicz-Witkacy „BATSIUVIAI“. Rež. A. Obcarskas
21 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – A. Camus „KALIGULA“. Rež. A. Jankevičius
22 d. 12 val. *Ilgojoje salėje* – „EMILIJŲ EMI-LIS“. Rež. A. Gornatkevičius
24 d. 14 val., 25 d. 12 val. *Rūtos salėje* – D. Čepauskaitės „LĖ-KIAU-LĖ-KIAU“. Rež. E. Kižaitė
25 d. 19 val. *Ilgojoje salėje* – I. Vyrypaevo „VASAROS VAPSVOS GELIA MUS NETGI LAPKRITĮ“. Rež., dail. N. Maglakelidzė (Sakartvelas)
27 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – H. Ibseno „PERAS GIUNTAS“. Rež. C. Polgár
28 d. 12 val. *Mažojoje scenoje* – „PAŠTININKAS IR SERBENTAI“ (pagal D. Zavedskaitės knygą). Rež. E. Kižaitė
28, 29 d. 19 val. *Ilgojoje salėje* – PREMIJERA! J. Tertelio ir A. Jevsejevo „KAUNO PAVASARIS ’72“. Rež. J. Tertelis
29 d. 12 val. *Didžiojoje scenoje* – M. Maeterlinco „ŽYDROJI PAUKŠTĖ“. Rež. V. Martinaitis

Kauno valstybinis muzikinis teatras
22 d. 18 val. – J. Strausso „ŠIKŠNOSPARNIS“. Dir. J. Geniušas
24 d. 18 val. – Kauno choreografijos mokyklos mokinių koncertas

Kauno kamerinis teatras
25 d. 18 val. – PREMIJERA! „ŽANA“. Idėjos aut. ir akt. G. Šmigelskytė, dramaturg. G. Simonaitytė, komp. I. Šepetkaitė, šviesų dai. D. Urbonis

Kauno lėlių teatras
28 d. 12 val. – „ŽALIAS ŽALIAS OBUOLIUKAS“. Rež. A. Lebeliūnas
29 d. 12 val. – edukacinė programa „Kerintis H.K. Anderseno pasakų pasaulis“

KLAIPĖDA

Klaipėdos valstybinis dramos teatras
20 d. 20 val. *Didžiojoje salėje* – „TARP LENOS KOJŲ, ARBA ŠVENČIAUSIOSIOS MERGELĖS MARIJOS MIRTIS PAGAL M. KARAVADŽĄ“. Pjesės aut., rež., scenogr., kostiumų dail. A. Duda-Gracz
21 d. 13 val. – imersinis spektaklis-žaidimas „NO FAKE*“. Rež. T. Montrimas
20 d. 17 val. – „KAFKA INSOMNIA“.

Rež. Ž. Vingelis (Kauno kamerinis teatras)
21 d. 15 val. – „BOWEL“. Rež. N. Jasinskas (Kauno kamerinis teatras)
22 d. 15 val. – PREMIJERA! „FRANKENŠTEINO KOMPLEKSAS“ (pagal K. Krūmiņio ir dirbtinio intelekto pjesę). Rež. V. Silis (Kauno dramos teatras)
22 d. 17 val. – R. Kmitos „REMYGA“. Rež. O. Koršunovas (Šiaulių dramos teatras)

Klaipėdos muzikinis teatras
27 d. 18.30 *Žvejų rūmuose* – PREMIJERA! G. Donizetti „PULKO DUKTĖ“. Muzikos vad. ir dir. M. Staškus, dir. T. Ambrozaitis

ŠIAULIAI

Šiaulių dramos teatras
22 d. 18 val. – „NUOSTABŪS DALYKAI“ (pagal D. Macmillano pjesę). Rež. K. Glušajevas (teatras „Kitas kampas“)

PANEVĖŽYS

Juozo Miltinio dramos teatras
20, 21 d. 18 val. – PREMIJERA! H. Pinterio „ALIASKA“. Rež. A. Gornatkevičius, scenogr. ir kost. dail. S. Davlidovičiūtė, komp. J. Tulaba. Vaidina L. Kondrotaitė, E. Pavilionis, I. Brikė, L. Martinonytė, L. Sėdžius
22 d. 18 val. – PREMIJERA! J. Barono „LANKANT PONAŲ GRYNĄ“. Rež. A. Giniotis
27 d. 18 val. – PREMIJERA! „BIG PHARMA“. Rež. A. Bumšteinas

Koncertai

Lietuvos nacionalinė filharmonija
20 d. 17 val. *Kėdainių rotušėje*, 21 d., 12 val. *Šiaulių Chaimo Frenkelio viloje-muziejuje*, 21 d. 16 val. *Pakruojo sinagogoje*, 22 d. 14 val. *Kauno choralinėje sinagogoje*, 27 d. 17 val. *Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejuje*, 28 d. 15 val. *Alytaus sinagogoje* – Lietuvos nacionalinės filharmonijos projektas „Litvakų muzikos keliais“. Vinilinės plokštelės „Šviesiam atminimui“ pristatymas. Dalyvauja Čiurlionio kvartetas, R. Karpis (tenoras). Programoje A. Šenderovo, G. Gershwin-o, F. Latėno, A. Šenderovo kūriniai
21 d. 19 val. *Kauno santakoje* – „Kaunas EKS’2022“ projektas „Santaka“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras, Valstybinis choras „Vilnius“. Solistai M. Pleškytė (sopranas), A. Pilibavičiūtė (sopranas), T. Pavilionis (tenoras), K. Alčiauskis (tenoras). Dir. M. Pitrėnas. Programoje A. Jasenkos simfonija Nr. 5 „Kauno santaka“
22 d. 16 val. *Biržų pilies rūmų menėje* – Vals-tybinis Vilniaus kvartetas. Solistė J. Šležaitė-Paukštė (sopranas). Programoje R. Wagnerio, F. Latėno kūriniai
24 d. 11 val. *Jašiūnų dvaro sodyboje* – eduka-cinė programa „Istorijos apie styginius ins-trumentus“. Valstybinis Vilniaus kvartetas. Renginį veda J. Šležaitė-Paukštė

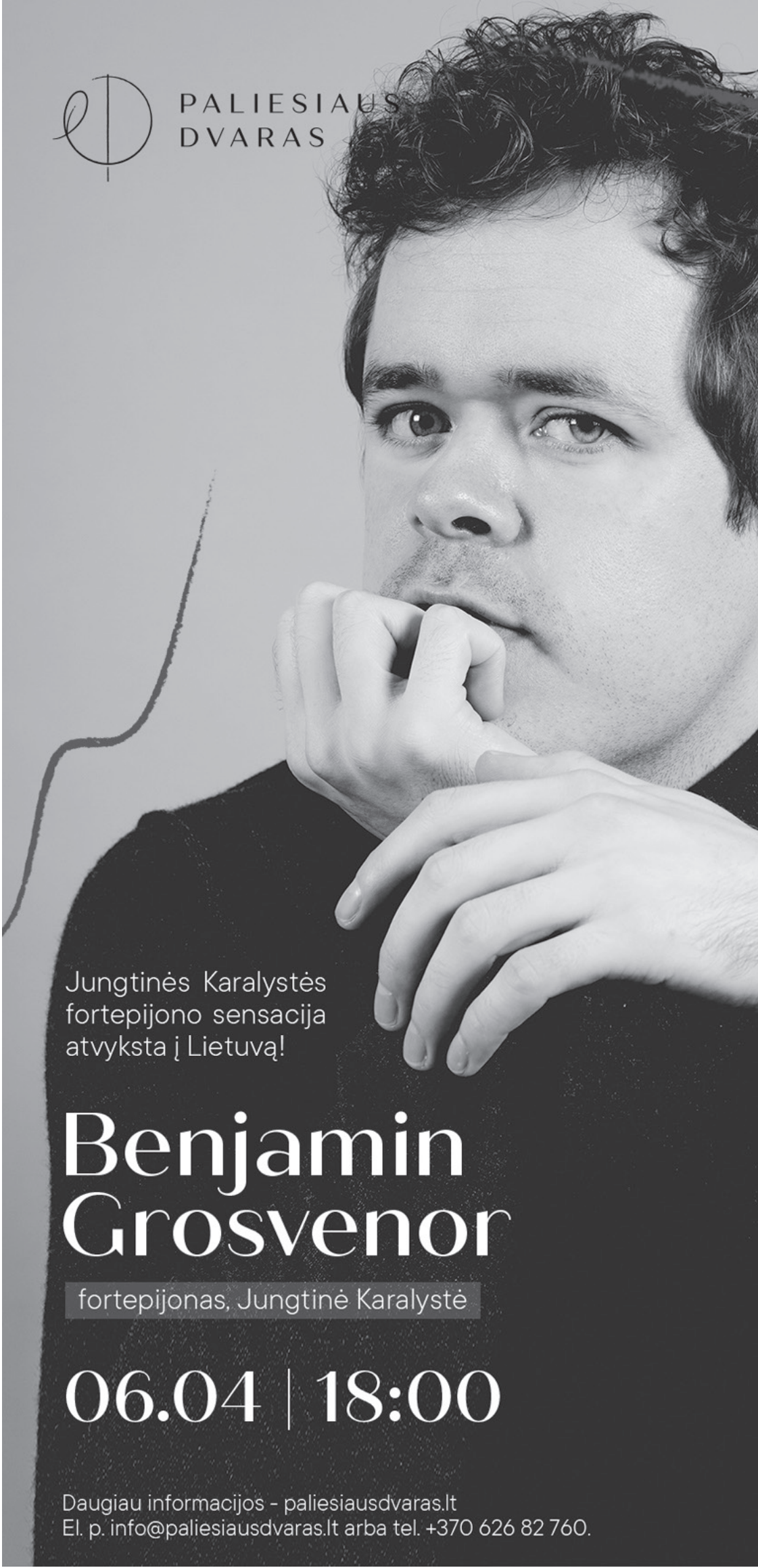
VILNIUS

Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras
20 d. 19 val. *Lietuvos nacionalinėje filharmoni-joje* – sezono pabaigos koncertas. A. Paley (fortepijonas), Lietuvos valstybinis simfo-ninis orkestras. Dir. G. Rinkevičius. Progra-moje E. Griego, G. Mahlerio kūriniai

Vilniaus arkikatedra
22 d. 14 val. – monsinjoro K. Vasiliausko jubiliejiniams metams skirtas koncertas „Vox organi Cathedralis“. Atlikėjai Vilniaus arkikatedros jaunimo choras (vad. V. Savic-kaitė-Paciūnienė), solistai A. Pilibavičiūtė (sopranas), A. Skirvainis (baritonas) ir Vil-niaus arkikatedros vargonininkas R. Mitkus. Programoje A. Dvoržako kantata „Te Deum“

PALIESIAUS
DVARAS

Jungtinės Karalystės
fortepijono sensacija
atvyksta į Lietuvą!

Benjamin Grosvenor

fortepijonas, Jungtinė Karalystė

06.04 | 18:00

Daugiau informacijos - paliesiaUSDvaras.lt
El. p. info@paliesiaUSDvaras.lt arba tel. +370 626 82 760.

Savaitės filmai

Charlotte apie Jane ***

Charlotte Gainsbourg sukūrė jautrią kino esė apie savo motiną Jane Birkin. Debiutuojanči režisierė sako pažvelgusi į jų santykius „taip, kaip niekada nedrįsau“. Prieš kameros objektyvą vyksta atviri dviejų aktorių, dainininkių, kultūros ikonų, bet visų pirma motinos ir dukters pokalbiai įvairiomis temomis: apie senatvę, mirtį, nemigą, žinomumą ir skirtingus prisiminimus apie savo gyvenimą. („Jane par Charlotte“, rež. Charlotte Gainsbourg, Prancūzija, D. Britanija, Japonija, 2021)

Laukiniai vyrai ***

Martinus (Rasmus Bjerg), važiuodamas į seminarą, beprotybės akimirka nusprendžia viską palikti ir gyventi taip, kaip jo protėviai gyveno prieš tūkstančius metų, kol dar nebuvo prekybos centrų ir išmaniųjų telefonų, kurie viską sugadino. Jo kelias susikerta su Musa (Zaki Youssef), sužeistu bėgliu, kurio ieško ne tik valdžios institucijos, bet ir buvę bendrininkai. Jų odiseja nukelia į tolimus Norvegijos miškus, kur vyrai sutinka neveiklius policininkus, vikings, laisvę mylintį triušį ir suluošintus gangsterius. („Vildmænd“, rež. Thomas Daneskov, Danija, 2021)

Murena ***

Įtampa tarp nerimastingos, nervingos paauglės Julijos (Gracija Filipović) ir jos autoritariško tėvo Antės (Leon Lučev) paastrėja, kai į namus Kroatijos saloje atvyksta senas šeimos draugas. Kol Antė bando sudaryti sandorį, kuris gali pakeisti jo ligšiolinį gyvenimą, Julija iš įtakingo svečio ima tikėtis kai ko daugiau. Laisvės atmosfera, kurią vyras įnešė į namus, susipina su geismu ir smurtu. Kanų kino festivalyje „Auksinės kameros“ apdovanojimą už geriausią debiutą pelnusi „Murena“ – tai psichologinė drama, kur į paviršių iškyla dažnai nutylimas tėvų smurtas prieš vaikus. („Murina“, rež. Antoneta Alamat Kusijanović, Kroatija, Brazilija, JAV, Slovėnija, 2021)

Tarp dviejų pasaulių ***

Garši rašytoja Marijana Vinkler (Juliette Binoche) rašo naują knygą apie mažai pastebimą darbininkų klasę – žmones, kurie uždirba tik tiek, kad išgyventų. Todėl ji keliauja į atšiaurų Šiaurės Prancūzijos uostamiestį Kaną ir apsimesa bedarbe, išsiskyrusia moterimi. Marijana įsidarbina valytoja kelte, kursuojančiame tarp Prancūzijos ir Anglijos. Artimiausi šeši mėnesiai jai atskleidžia visiškai kitokį pasaulį – brutali, kupiną alinančio darbo, paniekos, visišką nesiskaitymo ir nesaugumo. Susidūrusi su ekonominiu pažeidžiamumu ir socialiniu nematomumu, ji taip pat atranda savitarpio pagalbą ir solidarumą, kuris vienija šiuos šešėlinius darbuotojus. Filmas sukurtas remiantis dokumentine Florence Aubenas knyga „Le Quai de Ouistreham“ („Ouistreham“, rež. Emmanuel Carrère, Prancūzija, 2021)

Tyli naktis ❄❄

Jaukus namelis Anglijos kaime. Kalėdų eglutė rūpestingai papuošta, o gausios šventinės vaišės paruoštos. Viskas kaip pasakoje. Kai Neli (Keira Knightley), Saimonas (Matthew Goode) ir jų sūnus Artis (Roman Griffin Davis) priima giminaičius ir draugus į mažą namelį, atrodo, kad laukia puikios Kalėdos su artimaisiais. Tačiau šioje istorijoje yra vienas momentas – niekas švenčių neišgyvens... („Silent Night“, rež. Camille Griffin, D. Britanija, 2021)

Vikings ***

Siaubo filmų „Ragana“ ir „Švyturys“ režisierius Robertas Eggersas laikomas vienu labiausiai žadančių šių dienų kino kūrėjų. Naujasis jo filmas – tai hollywoodiškai puošniai ir brangiai nufilmuota saga apie X a. vikingus, kurioje vaidina vienos žvaigždės. Alexanderis Skarsgārdas įkūnija islandų prinčą Amlėtą, siekiantį atkeršyti už tėvo mirtį. Filme taip pat vaidina Nicole Kidman, Willemas Dafoe, Anya Taylor-Joy, Ethanas Hawke ir į kiną grįžtanti dainininkė Björk. Kaip sakė pats Eggersas, filmas paremtas senovės skandinavų sagomis apie kerštingą prinčą, kurios įkvėpė Williamo Shakespeare'o „Hamletą“. („The Northman“, rež. Robert Eggers, JAV, 2022)

Viskas iškart ir visur ***

Evelin Vang (Michelle Yeoh) gyvenimas susiklostė ne taip, kaip ji kadaise įsivaizdavo. Ji – sunkiai besiverčianti skalbyklos savininkė, turinti bėdų su mokesčiais ir šeima. Vyras nori skirtis, tėvas jos išsižadėjo prieš daugelį metų, o dukra pasirodo esanti lesbietė. Tačiau Evelin gauna raktą į multivisatą – susikertančių pasaulių tinklą. Dabar ji gali gyventi tūkstančius gyvenimų ir būti kuo tik nori – garsia aktore, kovos menų meistre, operos diva ir net dangaus dievybe. Tačiau grėsmę multivisatai kelia paslaptinga būtybė, su kuria Evelin turės susikauti. Kas žino, gal ji taip pat susidors su didžiausia iš visų blogybių – savo mokesčiais. („Everything Everywhere All at Once“, rež. Dan Kwan, Daniel Scheinert, JAV, 2022)

***** – šedevras, ***** – pasižūrėti būtina, **** – geras filmas,
*** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – niekalas

Redaktorė – Monika Krikštopaitytė (daile)

Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė

Fotografija – Agnė Narušytė | **Kinas** – Ilona Vitkauskaitė

Teatras, šokis – Ieva Tumanovičiūtė | **Muzika** – Laimutė Ligeikaitė

Stilius – Rita Markulienė, Violeta Kundrotienė

Dizains – Jokūbas Jacovskis | **Maketas** – Vanda Čemerkaitė

Finansininkė – Brigita Misiuvienė | **Direktorius** – Linas Vildžiūnas

Vilniaus
Justino Vienožinskio
dailės mokykla

www.vienozinskis.lt

Jau vyksta registracija

2022-2023 mokslo metams

© „7 meno dienos“. Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais.
Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VŠĮ „7 meno dienos“,
S. Konarskio g. 49, 03123 Vilnius. El. paštas redakcija@7md.lt.
ISSN 1392-6462. 4 sp. l. Tiražas 850 egz.
Spausdino UAB „AL Grupė“, Užpalių g. 83A, Utena
Remia Spaudos, radiojo ir televizijos rėmimo fondas

Lietuvos kultūros taryba
LR kultūros ministerija
Lietuvos kino centras

SPAUDOS
RADIOJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

LIETUVOS
KINO
CENTRAS

